

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΜΟΥΣΙΚΗ

2α. Μουσική σε πέντε τόνους 1

Σκοπός: Εκμάθηση της Πεντατονικής κλίμακας, του Μπορντούν και της συγκοπής.

Η διδασκαλία της πεντατονικής κλίμακας

- Η μουσική σε πεντατονικές κλίμακες βοηθά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων εκτέλεσης, αυτοσχεδιασμού και ακρόασης.
- Χωρίς τον προσαγωγέα (7η βαθμίδα) που οδηγεί στην τονική και την 4η βαθμίδα η οποία οδηγεί προς τα κάτω (στο MI), η πεντατονική κλίμακα αποτελεί ένα είδος κλίμακας που "επιπλέει". Ο μαθητής που δημιουργεί/ αυτοσχεδιάζει μπορεί να ξεκινήσει και να σταματήσει την εκτέλεση/ αυτοσχεδιασμό του σε οποιοδήποτε σημείο και δεν είναι υποχρεωμένος να τελειώσει τη μελωδία του στο Ντο. Το αποτέλεσμα θα εξακολουθήσει να είναι αρμονικό.
- Όλα τα παιδιά μπορούν να εκτελούν μουσική μαζί και να ακούν το μέρος τους σε σχέση με τα άλλα μέρη. Αυτό είναι σημαντικό για την ανάπτυξη της ακουστικής ικανότητας.
- Το κάθε παιδί μπορεί εύκολα να αυτοσχεδιάσει τη δική του μελωδία, ενώ τα άλλα παιδιά συνοδεύουν με οστινάτι.
- Οι πεντατονικές κλίμακες προετοιμάζουν και βοηθούν το μαθητή να κατανοήσει καλύτερα (στο μέλλον) άλλα είδη κλιμάκων, όπως είναι η διατονική, η ολοτονική κ.τ.λ.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ

Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*		*
Εκτέλεσης		*			*
Σύνθεσης	*			*	
Άλλοι		*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο.

Αυτοσχεδιασμός. (α) Ο εκπαιδευτικός προετοιμάζει διάφορα κρουστά όργανα με καθορισμένο ύψος, έτσι ώστε να υπάρχουν μόνο οι 5 νότες της πεντατονικής κλίμακας. Οι μαθητές πρέπει να έχουν οπτική επαφή με τον καθηγητή τους. (β)

Ξεκινούν και παίζουν όλοι μαζί. Αυτοσχεδιάζουν μέχρι να καταλήξει ο καθένας στο δικό του μελωδικό οσινάτο. (γ) Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές, εκ περιτροπής, να αυτοσχεδιάσουν μια μελωδία πάνω στα μελωδικά οσινάτι των συμμαθητών τους (σύνθεση, επίπ. 1).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν τα παιδιά συγκεντρώνονται **α)** για να χρησιμοποιούν τη φαντασία τους **β)** να αυτοσχεδιάζουν και **γ)** να αναπτύσσουν δεξιότητες στον ομαδικό αυτοσχεδιασμό.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Α. Αναπνευστικές Ασκήσεις: Γίνεται αργή εισπνοή, ενώ ο εκπαιδευτικός μετρά μέχρι το 6. Προτρέπει τους μαθητές να στέλλουν, με το μυαλό, τον αέρα στην πλάτη (ώστε να λειτουργεί το διάφραγμα και να ανοίγουν οι πίσω πλευρές). Οι μαθητές μένουν τεντωμένοι με κρατημένη αναπνοή και με τα πλευρά ανοιχτά για 5". Έπειτα, οι μαθητές χαλαρώνουν με απότομη εκπνοή. **Β. Φωνητική Προθέρμανση.**

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές χαλαρώνουν, για να μπορούν να συγκεντρώνονται.

Β. Φωνητική Προθέρμανση.

Η άσκηση είναι βασισμένη στο νέγρικο τραγούδι "Λιλ Λάιζα Τζέιν" με στόχο να το προετοιμάσει, και παράλληλα να γίνει η φωνητική προθέρμανση. Η άσκηση προχωρεί χρωματικά από τη ΛΑ πεντατονική μέχρι τη ΜΙ ύφεση πεντατονική. Είναι καλύτερα να κατέβει πάλι χρωματικά μέχρι τη ΛΑ πεντατονική.

Mi me ma me ma me mo mou Mi me ma me ma me mo mou
 Mi me ma me ma me mo mou Mi me ma me
 ma me mo mou Mi me ma me ma me mo mou
 Mi me ma me ma me mo mou Mi me ma me ma me mo mou k.t.l.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές επιστρέφουν στις θέσεις τους. Διδασκαλία του νέγρικού τραγουδιού "Λιλ Λάιζα Τζέιν" (βλ. Β. Μ.) (εκτέλεση, επίπ. 2).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν τα παιδιά τραγουδούν στη σωστή στάση, στη σωστή τονικότητα, με ακρίβεια στο ρυθμό, και προσοχή στην άρθρωση.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

α) Οι μαθητές εργάζονται στο τετράδιό τους, για ν' ανακαλύψουν τις νότες της πεντατονικής κλίμακας στο τραγούδι "Λιλ Λάιζα Τζέιν" (βλ. Τ. Ε.). Στη συνέχεια τραγουδούν την πεντατονική κλίμακα, (β) συνοδεύουν το τραγούδι "Λιλ Λάιζα Τζέιν" με κρατημένες τις νότες της πεντατονικής κλίμακας σε ανιούσα-κατιούσα διαδοχή (βλ. Β.Μ.) (εκτέλεση, επίπ. 3). Ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει οποιαδήποτε από τις δύο συνοδείες επιθυμεί. Οι μαθητές εξοικειώνονται με τη συγχοπή (όγδοο-τέταρτο-όγδοο) (εκτέλεση, επίπ. 5) και διαβάζουν παρτιτούρα (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 3).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές έχουν αυτοπεποίθηση όταν τραγουδούν, συγχρονίζονται και εκτελούν με ακρίβεια.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Γίνεται ακρόαση αποσπάσματος από την αρχή της II Κίνησης της Συμφωνίας αρ.9 "Του Νέου Κόσμου" σε μι ελάσσονα, του Άντονι Ντβόρζακ (βλ. Β. Μ.) (ακρόαση, επίπ. 3) ενώ οι μαθητές παρακολουθούν την παρτιτούρα στο Τ. Ε. τους. Ο καθηγητής δίνει πληροφορίες για το αγγλικό κόρνο (βλ. Β. Μ.) (άλλοι στόχοι/οργανογνωσία, επίπ. 3). (β) Οι μαθητές προσθέτουν στίχους στα 4 πρώτα μέτρα του θέματος από τη II Κίνηση της Συμφωνίας "Του Νέου Κόσμου" (σύνθεση, επίπ. 4) και πληροφορούνται για τον Άντονι Ντβόρζακ (άλλοι στόχοι/πληροφορίες, επίπ. 3).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αποκτούν ακουστικές εμπειρίες, μαθαίνουν για το αγγλικό κόρνο και αναπτύσσουν τη φαντασία τους, συνδέοντας τη μουσική με στίχους (άλλοι στόχοι/ανάπτυξη φαντασίας, επίπ. 4).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές ακούν 4 αποσπάσματα μουσικής από διάφορες χώρες στην πεντατονική και αναγνωρίζουν τη χώρα προέλευσης, βασικά μουσικά όργανα και το είδος φωνής (ακρόαση, επίπ. 5): (α) "Ο γάμος της Μάιρη" (Σκοτσέζικο), (β) "Γιάννη μου το μαντήλι σου" (Ηπειρώτικο), (γ) "Sakura" (Γιαπωνέζικο) και (δ) "Το τραγούδι της σημαίας" (Ινδιάνικο). Αναγνωρίζουν ακουστικά το αγγλικό κόρνο, το βιολί, το παραδοσιακό κλαρίνο και τις σκοτσέζικες πίπιζες. (ακρόαση, επίπ. 5, άλλοι στόχοι/πληροφορίες, επίπ. 2) Συγκρίνουν τη μουσική διαφόρων χωρών στην πεντατονική κλίμακα (άλλοι στόχοι/ύφος, επίπ. 5).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές (α) συνδέουν τη μελωδία με το στίχο και αναπτύσσουν τη φαντασία τους (β) γνωρίζουν πεντατονικά τραγούδια άλλων χωρών και (γ) διακρίνουν ακουστικά διαφορές ως προς τη χώρα προέλευσης της μουσικής, τα όργανα και το ρόλο τους, καθώς και τα είδη φωνών.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 4.

1. *Ο γάμος της Μάιρη (Mairi's Wedding)*: Σκοτσέζικο, πίπιζες- σόλο με συνοδεία κρουστού οργάνου. Δεν υπάρχουν φωνές.
2. *Γιάννη μου το μαντήλι σου*: Ηπειρώτικο, παραδοσιακό κλαρίνο σόλο, με συνοδεία λαϊκής ορχήστρας. Εκτελεί ανδρική φωνή.
3. *Sakura*: Γιαπωνέζικο, σόλο pipa (έγχορδο παραδοσιακό όργανο). Δεν υπάρχουν φωνές.
4. *Χορός των πνευμάτων (Βόρειοι Τσεροκί - Northern Cherokee)*: Ερυθροδέρμων Αμερικής. Εκτελεί ανδρική φωνή με συνοδεία σείστρων.

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΜΟΥΣΙΚΗ

2β. Μουσικές σε πέντε τόνους 2

Σκοπός: Εκμάθηση της Πεντατονικής κλίμακας, των φθόγγων Ντο, Μι και Φα, της αξίας του μισού και του παρεστιγμένου μισού και Μπορντούν.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης	*		*		*
Εκτέλεσης		*	*	*	
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο.

Αναπνευστικές Ασκήσεις: Γίνεται αργή εισπνοή, ενώ ο εκπαιδευτικός μετρά μέχρι το 6. Οι μαθητές μένουν τεντωμένοι με κρατημένη αναπνοή και με τα πλευρά ανοιχτά για 5". Έπειτα, χαλαρώνουν με απότομη εκπνοή.

Φωνητική Προθέρμανση. Είναι βασισμένη στο Σκοτσέζικο τραγούδι "Στο νησί της Αϊόνα". Ανεβαίνει χρωματικά από το μεσαίο Ντο μέχρι το Ντο 1 και κατεβαίνει χρωματικά πίσω στο μεσαίο Ντο. Η άσκηση μπορεί να γίνει πρώτα με μία ή δύο συλλαβές που να ξεκινούν με μ ή ν που βοηθούν την τοποθέτηση της φωνής στη μάσκα (π.χ. να, νου, νο, κ.λ.π.). Στη συνέχεια μπορούν να την επαναλάβουν με τους στίχους.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο Εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές χαλαρώνουν, για να μπορούν να συγκεντρώνονται, τραγουδούν στη σωστή στάση, με ακρίβεια στο ρυθμό, στη σωστή τονικότητα, και την άρθρωση.

Φωνητική προθέρμανση

Μάρω Σκορδή - Άνθη Χατζηγεωργίου Λυμπουρά

9 Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη
 18 σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ -
 27 ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα
 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. —
 36 — Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις. Στο νη - σί της Αϊ - ό - να θα 'ρθεις.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το Σκοτσέζικο παραδοσιακό τραγούδι “Στο νησί της Αϊόνα” (εκτέλεση, επίπ. 2). Οι μαθητές γνωρίζουν κάποια στοιχεία από την παράδοση της Σκωτίας (άλλοι στόχοι/ διαθεματικότητα, επίπ. 1). (β) Γίνεται ακρόαση του τραγουδιού (ακρόαση, επίπ. 1).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει κατά πόσο οι μαθητές έχουν αυτοπεποίθηση όταν τραγουδούν και ακούν την ηχογραφημένη μουσική με προσοχή και συγκέντρωση.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές εκτελούν δύο από τα τέσσερα θέματα που παρατίθενται από το “Νανούρισμα του Jimbo” (Παιδική Γωνιά) του Claude Debussy, πρώτα ξεχωριστά και ύστερα μαζί (εκτέλεση, επίπ. 3).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές συγχρονίζονται, εκτελούν με ακρίβεια, αναγνωρίζουν οπτικά τις πεντατονικές κλίμακες (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 2) και διαβάζουν παρτιτούρα. (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 3).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γίνεται ακρόαση του μουσικού κομματιού "Νανούρισμα του Jimbo" (Παιδική Γωνιά) του Claude Debussy (διάρκεια: 3':29") (βλ. Β. Μ.) (ακρόαση, επίπ. 3).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αποκτούν ακουστικές εμπειρίες.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Καθώς ακούν την ακρόαση "Ασχημούλα, η πριγκίπισσα των παγόδων" (Σουίτα Μπαλέτου "Η μάνα μου η χίνα") του Maurice Ravel (ακρόαση, επίπ. 3) (βλ.Β.Μ.) οι μαθητές εργάζονται στο Τ.Ε. (διάρκεια ακρόασης: 3':29"). Ο εκπαιδευτικός δίδει πληροφορίες για την τσελέστα και το γκονγκ (βλ. Β.Μ.)

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά την πεντατονική κλίμακα μέσα από ακρόασεις που έγιναν στην τάξη (ακρόαση, επίπ. 5).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

6. Δημιουργική Εργασία (βλ. Τ. Ε.). (α) Οι μαθητές είναι χωρισμένοι σε 5 ομάδες. Στην κάθε ομάδα δίνονται διάφορα κρουστά όργανα με καθορισμένο ύψος, στα οποία υπάρχουν μόνο οι 5 νότες της πεντατονικής κλίμακας. Οι μαθητές επιλέγουν με κλήρο τις λέξεις/ έννοιες που σύμφωνα με την κινεζική φιλοσοφία, εκφράζουν πληρότητα και ισορροπία στη ζωή του ανθρώπου και αντιπροσωπεύονται από τις 5 νότες της πεντατονικής κλίμακας. **(β)** Οι μαθητές αυτοσχεδιάζουν με βάση την έννοια της λέξης που τους έτυχε **(σύνθεση, επίπ. 4)**. Χρησιμοποιούν το σταθερό παλμό (στη βασική νότα που τους έτυχε), μπορντούν (συνήχηση βασικής νότας και 5ης πάνω απ' αυτή), ένα μελωδικό οστινάτο ή/και αυτοσχεδιασμό. Η σύνθεσή τους να τελειώνει με τη βασική νότα της ομάδας τους. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν συνηχήσεις από διάφορες νότες της πεντατονικής. Να γράψουν τη δημιουργία τους. **(γ)** Η κάθε ομάδα παρουσιάζει την εργασία της **(εκτέλεση, επίπ. 4)**. Ο καθηγητής κατευθύνει τις ομάδες έτσι, ώστε κάποιες φορές να παίζουν δύο ή περισσότερες ομάδες ταυτόχρονα, κάποιες φορές όλες μαζί και κάποιες φορές μια μόνη της. Οι μαθητές ασκούν εποικοδομητική κριτική, για να αξιολογήσουν τις συνθέσεις τους και αυτές των συμμαθητών τους **(άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5)**.

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές **(α)** δημιουργούν, σε ομάδες, δικές τους συνθέσεις σε πεντατονικές κλίμακες, που περιλαμβάνουν οργανωμένο αυτοσχεδιασμό και ενορχήστρωση **(σύνθεση, επίπ. 5)**. **(β)** εφαρμόζουν δημι-

ουργικά τις εμπειρίες που απέκτησαν, παίρνουν αποφάσεις σε σχέση με την ενορχήστρωση και την παρουσίαση (μουσικά και λεκτικά) της δημιουργίας τους, (γ) μπορούν να γράψουν τη σύνθεσή τους στο πεντάγραμμο (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 4) και ασκούν επικοινωνιακή κριτική.

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Έρευνα στο διαδίκτυο (βλ. Τ. Ε.). Η έρευνα είναι εργασία για το σπίτι, ο εκπαιδευτικός όμως μπορεί, αν θέλει, να κάνει μια μικρή παρουσίαση/επεξήγηση, για περίπου 2'.

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές ερεύνησαν το διαδίκτυο για εξεύρεση υλικού, που τους ανέθεσε (άλλοι στόχοι/ έρευνα, επίπ. 5).

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 1.

(α) φλάουτο (β) γκλόνκενσπίηλ, ξυλόφωνο (γ) γκογκ

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΜΟΥΣΙΚΗ 3. Ανεβαίνω τη σκάλα

Σκοπός: Εκμάθηση της κλίμακας της Ντο μείζονος, του τόνου και του ημιτόνιου.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης	*	*	*	*	*
Εκτέλεσης		*	*	*	*
Σύνθεσης					*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές χρησιμοποιούν οκτώ μπουκάλια με νερό, για να σχηματίσουν την κλίμακα της Ντο Μείζονος. Για να το πετύχουν, φυσούν μέσα στα μπουκάλια και τα κουρδίζουν (στις συγκεκριμένες νότες) προσθέτοντας ή αφαιρώντας νερό (βλ. Β. Μ.).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει κατά πόσο οι μαθητές αναπτύσσουν την ακουστική τους ικανότητα, ερευνούν για να βρουν τις νότες της ντο μείζονος (ακρόαση, επίπ. 1) και αναγνωρίζουν ακουστικά τις νότες της κλίμακας της Ντο Μείζονος. (ακρόαση, επίπ. 2).

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Για φωνητική προθέρμανση οι μαθητές τραγουδούν τη μείζονα κλίμακα της ντο ταυτόχρονα με την εκτέλεση της κλίμακας στα μπουκάλια (εκτέλεση, επίπ. 1)

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές τραγουδούν με ορθό τόνο, αναπνοή, στάση, φράσεις και έκφραση.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής διδάσκει το τραγούδι "Η σκάλα της χαράς" (βλ. Β. Μ.). (α) Οι μαθητές τραγουδούν με φθόγγους (σολφέζ) τις τέσσερις πρώτες φράσεις του τραγουδιού "Η σκάλα της χαράς" (εκτέλεση, επίπ. 2) Γίνεται αναφορά στο τέμπο και το μέτρο (βλ. Β. Μ.). (β) Γίνεται χωρισμός των φράσεων του τραγουδιού "Η σκάλα της χαράς" (άλλοι στόχοι/μορφή, επίπ. 4). Οι μαθητές κυκλώνουν την πρώτη νότα της κάθε φράσης και σχηματίζουν την κλίμακα της Ντο Μείζονος στο Τ.Ε.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές μπορούν να διαβάσουν παρτιτούρα που περιέχει γνωστούς φθόγγους (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 1) και να αναγνωρίσουν οπτικά (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 1) την κλίμακα της Ντο Μείζονος.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ενορχήστρωση. Οι μαθητές εκτελούν τη συνοδεία του τραγουδιού "Η σκάλα της χαράς" (εκτέλεση, επίπ.3) (βλ. Β. Μ.). Χωρίζονται σε δύο ομάδες: Η Α' ομάδα τραγουδά το τραγούδι ενώ, η Β' ομάδα συνοδεύει. Τη δεύτερη φορά, οι δύο ομάδες αλλάζουν ρόλους (εκτέλεση, επίπ. 5).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές συγχρονίζονται, διαβάζουν παρτιτούρα και μαθαίνουν να ακούν ο ένας τον άλλο.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Ο καθηγητής διδάσκει ακουστικά το ημιτόνιο σε σύγκριση με τον τόνο. Χρησιμοποιεί ως παραδείγματα την αρχή από το έργο "Στην Ελίζα" του Μπετόβεν και "Πρόσωπα με μεγάλα αφτιά" "Καρναβάλι των ζώων" του Σαιν-Σανς. (β) Οι μαθητές συμπληρώνουν τα ημιτόνια στην κλίμακα της Ντο Μείζονος στο Τ.Ε. (άσκ. 1 β και γ).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές ακούν με προσοχή πολύ σύντομα ηχογραφημένα αποσπάσματα (ακρόαση, επίπ. 2), διακρίνουν ακουστικά τη διαφορά του τόνου από το ημιτόνιο (ακρόαση, επίπ. 5), διακρίνουν οπτικά τη διαφορά του τόνου από το ημιτόνιο με τη χρήση του μουσικού πληκτρολογίου (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 1), χρησιμοποιούν τον οδηγό της μουσικής ακρόασης. (άλλοι στόχοι/ ανάλυση, επίπ. 3), γνωρίζουν τη δομή της κλίμακας της Ντο Μείζονος (άλλοι στόχοι/ θεωρία, επίπ. 2) και αναγνωρίζουν αν μια παρτιτούρα είναι γραμμένη στην Ντο Μείζονα (άλλοι στόχοι/ θεωρία, επίπ. 5).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Δημιουργικές Εργασίες (βλ. Άσκ. 4, Τ. Ε.): Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες, για να δημιουργήσουν μια μελωδία τεσσάρων μέτρων (δύο φράσεις) (**σύνθεση, επίπ. 5**) σε δοσμένο ρυθμό: Οι Ομάδες Α και Γ να χρησιμοποιήσουν τις νότες ΝΤΟ-ΣΟΛ. Οι ομάδες Β και Δ να χρησιμοποιήσουν τις νότες ΣΟΛ-ΝΤΟ1. Γράφουν τη σύνθεσή τους με συμβατική σημειογραφία (**άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 4**). Γίνεται παρουσίαση δύο ομάδων κάθε φορά: Πρώτα παρουσιάζουν τη μελωδία τους οι ομάδες Α' και Β' η μια μετά την άλλη, χωρίς να σταματούν και ύστερα οι ομάδες Γ' και Δ' με τον ίδιο τρόπο (**εκτέλεση, επίπ. 4**). Οι μαθητές σχολιάζουν και αξιολογούν τις δικές τους συνθέσεις και αυτές των συμμαθητών τους. (**άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5**).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές συγχρονίζονται, παίρνουν αποφάσεις για τα όργανα που θα χρησιμοποιήσουν, συνεργάζονται στις ομάδες τους και αξιοποιούν τις εμπειρίες τους στη σύνθεση μουσικής.

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές ακούν μικρό απόσπασμα από τα μουσικά κομμάτια "Can-Can" (απόσπασμα, "Ορφέας στον Άδη") του Jacques Offenbach και "Χελώνες" (Καρναβάλι των ζώων) του Camille Saint-Saens (**ακρόαση, επίπ. 4**), για να συγκρίνουν τη διαφορά στις αξίες, στο τέμπο και στην ενορχήστρωση, μεταξύ "Can-Can" του J. Offenbach και "Χελώνες" του C. Saint-Saens (**βλ. Τ. Ε., άσκ. 3**). Γίνεται ακρόαση ή παρακολούθηση σε DVD του τραγουδιού "Η σκάλα της χαράς" από το μουσικό έργο "Η μελωδία της ευτυχίας".

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν να συγκρίνουν δύο ξεχωριστά κομμάτια μουσικής ως προς το ύψος (**ακρόαση, επίπ. 5**), να παρακολουθούν με προσοχή σε ακρόαση/DVD το απόσπασμα από το Μιούζικαλ "Η μελωδία της ευτυχίας" (Sound of Music), όπου ακούγεται η "Σκάλα της χαράς". (**ακρόαση, επίπ. 3**), να εκφράζουν τα συναισθήματά τους και να περιγράφουν την ατμόσφαιρα που δημιουργείται από τις ακροάσεις (**άλλοι στόχοι/έκφραση, επικοινωνία, επίπ. 5**). Επίσης, σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν να βρουν πληροφορίες για τους συνθέτες Richard Rodgers, Jacques Offenbach, Camille Saint-Saens για τα έργα τους καθώς και για το Μιούζικαλ "Η μελωδία της ευτυχίας" (**άλλοι στόχοι/πληροφορίες, επίπ. 3**) από διάφορες πηγές και το διαδίκτυο.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

	Άσκ. 3	Ομοιότητες και διαφορές
Έργα	"Can-Can" του Ζ. Όφενμπαχ.	"Χελώνες" (από το έργο "Το Καρναβάλι των Ζώων") του Κ. Σαιν Σανς
Θέμα	Το ίδιο	Το ίδιο
Μουσικά Όργανα	Συμφωνική ορχήστρα	Πιάνα, έγχορδα.
Ρυθμική Αγωγή	Γοργή	Αργή
Έκφραση	Χαρούμενη, κ.ά.	Κωμική, ειρωνική, κ.ά.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγουδία/Εκτέλεση/ Ενορχήστρωση: "Η Ψαροπούλα" "Maïymboo". Κανόνες: "Γέλιο, γέλιο και τραγουδί".	Να τραγουδούν με ορθή στάση, ορθό τόνο, αναπνοή και σωστή έκφραση. Συγχρονισμός και σωστή τεχνική στην εκτέλεση και ενορχήστρωση.
ΑΚΡΟΑΣΗ Gustav Holst: "Άρns, ο θεός του πολέμου" από τη Σουίτα "Οι Πλανήτες". Camille Saint-Saens: Πρόσωπα με μεγάλα αφτιά, Ελέφαντας, Ο κούκος, Πουλιά που πετούν «Το καρναβάλι των ζώων».	Να αναγνωρίζουν ακουστικά: Πιτσικάτο (pizzicato), έγχορδα, άρπα, κόρνο, φαγκότο, κόντρα-φαγκότο, τρομπόνι, τούμπα, την κλίμακα της Σολ Μείζονος (μέσα από ακροάσεις). Να γράφουν μουσική ορθογραφία.
ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας.	Να μάθουν για τη ζωή και το έργο Γκούσταβ Χολστ και Καμίγ Σαιν-Σανς
ΣΤΟΧΟΙ Επανάληψη των εννοιών των προηγούμενων εννέα μαθημάτων. Εκμάθηση της κλίμακας Σολ Μείζονος. Στρατιωτικό τύμπανο, τύμπανα ορχήστρας, έγχορδα, άρπα, κόρνο, φαγκότο, κόντρα-φαγκότο, τρομπόνι, τούμπα. Νότα Φα#	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ Εκτέλεση τραγουδιών σε ερώτηση απάντηση με συνοδεία οστινάτι.

Διάρκεια: 1 περίοδος

Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, μελωδικό όργανο, Η.Υ., Αρμονικό, μελωδικό και κρουστό όργανο.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο.

Ηχητικά παραδείγματα: G. Holst: "Άρns, ο θεός του πολέμου" (Σουίτα "Οι Πλανήτες"). C. Saint-Saens: "Πρόσωπα με μεγάλα αφτιά", "Ελέφαντας", "Ο κούκος", "Πουλιά που πετούν" ("Το καρναβάλι των ζώων").

Γ' ΕΝΟΤΗΤΑ: As κάνουμε μια επανάληψη (1)

Σκοπός: Επανάληψη: ερώτηση-απάντηση, οστινάτο, όργανα της ορχήστρας, κλίμακες (πεντατονική, Ντο μείζων).

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*	*		*
Εκτέλεσης	*		*	*	
Σύνθεσης					
Άλλοι	*		*		

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ερώτηση-Απάντηση. Οστινάτο. Οι μαθητές τραγουδούν το αφρικάνικο τραγούδι "Malymboo" (**εκτέλεση, επίπ. 2**), το οποίο αποτελείται από μια ερώτηση-απάντηση (call and response) και συνοδεύεται από τρία ρυθμικά οστινάτι (**εκτέλεση, επίπ. 3**). Ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα, δύο ή όλα τα οστινάτι (B.M.). Γίνεται επανάληψη της 'ερώτησης-απάντησης' και του 'οστινάτο'.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός επιβεβαιώνει αν οι μαθητές έχουν δεξιότητες στη χρήση της ερώτησης-απάντησης και του οστινάτο.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οστινάτο. Ακρόαση. Γίνεται ακρόαση αποσπάσματος του έργου "Άρns, ο θεός του πολέμου" (Σουίτα "Οι Πλανήτες") του Gustav Holst (διάρκεια: 3:16 - Μέρος Α, ολόκληρου: 7:11") (**ακρόαση, επίπ. 3**). Οι μαθητές συμπληρώνουν φύλλο ακρόασης στο Β. Μ (**ακρόαση, επίπ. 5**).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές ακούν με προσοχή το πιο πάνω απόσπασμα, συμπληρώνουν με επιτυχία το φύλλο ακρόασης και ότι πληροφορήθηκαν για το έργο "Άρns, ο θεός του πολέμου" (Σουίτα "Οι Πλανήτες") και το συνθέτη.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Οι μαθητές τραγουδούν το δίφωνο κανόνα "Γέλιο, γέλιο και τραγούδι" στη Ντο μείζονα (**εκτέλεση, επίπ. 4**). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο staccato (**εκτέλεση, επίπ. 2**) (**άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 1**), (β) Γίνεται επανάληψη της κλίμακας της Ντο μείζονος. Οι μαθητές τραγουδούν (**εκτέλεση, επίπ. 1**) και εκτελούν σε απλή ενορχήστρωση (**εκτέλεση, επίπ. 4**) το ελληνικό νησιώτικο τραγούδι "Η Ψαροπούλα". Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στην κλίμακα της Σολ μείζονος, την εκτελεί και ζητά από τους μαθητές να την τραγουδήσουν και να προσέξουν τα ημιτόνια. Οι μαθητές εργάζονται στο Τ. Ε. για να σχηματίσουν την κλίμακα της Σολ μείζονος και να σημειώσουν τα ημιτόνια. Γίνεται αναφορά στον 'οπλισμό' και στην 'αλλοίωση'.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές εκτελούν σωστά τον κανόνα και το στακάτο, εκτελούν συγχρονισμένα ενορχηστρωμένο το τραγούδι "Η ψαροπούλα" και αντιλαμβάνονται και σχηματίζουν σωστά την κλίμακα της Σολ μείζονος.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Όργανα της Ορχήστρας. Γίνεται σύντομη επανάληψη των βασικών ομάδων των μουσικών οργάνων της Συμφωνικής Ορχήστρας και ακρόαση αποσπασμάτων από το έργο "Το Καρναβάλι των Ζώων" του C. Saint-Saens: Γάϊδαροι (διάρκεια: 0':40"), Ελέφαντας (διάρκεια: 1':24"), Ο κούκος (διάρκεια: 2': 10"), Πουλιά που πετούν (διάρκεια: 1':25") (**ακρόαση, επίπ. 5**). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο βιολί, στο κοντραμπάσο, στο κλαρίνο και στο φλάουτο. Οι μαθητές εργάζονται στο Τ. Ε. σε ασκήσεις επανάληψης.

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές είναι ικανοί να αναγνωρίσουν τη χροιά των μουσικών οργάνων βιολί, κοντραμπάσο, κλαρίνο και φλάουτο. Επίσης διαπιστώνει αν οι μαθητές πληροφορήθηκαν για το έργο "Το Καρναβάλι των Ζώων" του C. Saint-Saens (**άλλοι στόχοι/ πληροφορίες, επίπ. 3**).

ΛΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

ΦΥΛΟ ΑΚΡΟΑΣΗΣ: Gustav Holst: Άρπς, ο θεός του πολέμου.

1. Οσπινάτο: στρατιωτικά τύμπανα, τύμπανα ορχήστρας, έγχορδα, άρπες.

2. Θέμα Α: κόρνα, φαγκότα, κόντρα-φαγκότα. Επαναλαμβάνεται από τα τρομπόνια.

3. τρομπόνια και τούμπα.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 2. Μουσική Ορθογραφία στην κλίμακα της Σολ μείζονος. (βλ. Τ. Ε., Άσκηση 2).

Άσκ. 3. Αντιστοιχίση.

- Ασχημούλα, η πριγκίπισσα των παγόδων - Μωρίς Ραβέλ (Maurice Ravel)
- Το νανούρισμα του Jimbo - Κλωντ Ντεμπυσί (Claude Debussy)
- Σεκουέντζα III για γυναικεία φωνή - Λουτσιάνο Μπέριο (Luciano Berio)
- Καριγιόν - Ζωρζ Μπιζέ (Georges Bizet)
- Το καρναβάλι των ζώων - Καμίγ Σαιν-Σανς (Camille Saint-Saens)
- 1492 Η κατάκτηση του Παραδείσου - Βαγγέλης Παπαθανασίου
- Συμφωνία του Νέου Κόσμου - Άντονιν Ντβόρζακ (Antonin Dvorák)
- Η Μελωδία της Ευτυχίας - Ρίτσαρντ Ρότζερς (Richard Rodgers)
- Οδηγός στην Ορχήστρα - Μπέντζαμιν Μπρίττεν (Benjamin Britten)

Άσκ. 4. Ακουστική Αξιολόγηση.

1. **Αριράνγκ.** Δεν υπάρχει οσινάτο, Πεντατονική, χορωδία και ορχήστρα
2. **Γάννη μου το μαντήλι σου.** Δεν υπάρχει οσινάτο, Πεντατονική, Φωνή και παραδοσιακό κλαρίνο, λαούτο, βιολί. .
3. **Λ. Μότσαρτ/Χάυντν:** 1η κίνηση (Συμφωνία των παιχνιδιών). Δεν υπάρχει οσινάτο, Σε μείζονα κλίμακα, Ορχήστρα εγχόρδων και παιχνίδια.
4. **Ραβέλ: Μπολερό.** Υπάρχει οσινάτο στο ρυθμό του Μπολερό. Σε μείζονα κλίμακα. Συμφωνική ορχήστρα.

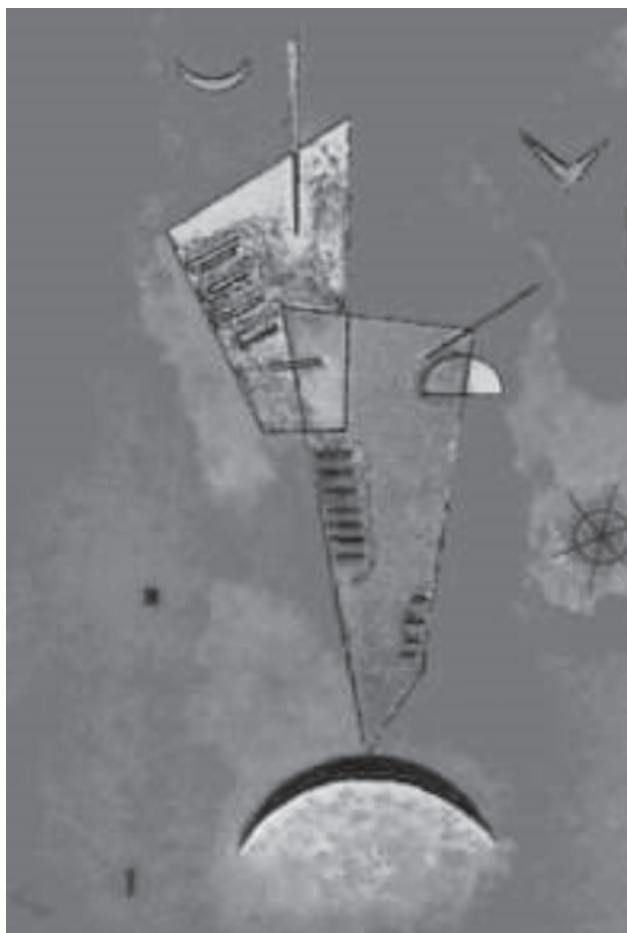
Άσκ. 5. Σταυρόλεξο. Οριζόντια: 1. έγχορδα 2. μείζων 3. σουίτα 4. οσινάτο 5. βιολί 6. γκονγκ

Κάθετα: 1. πνευστά 2. ένταση 3. χοριά 4. λα 5. κορ 6. ημιτόνια 7. σαξόφωνο 8. κλίμακα 9. ξύλινα 10. μεταλλόφωνο.

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1. Μουσική σε δύο χρόνους

2. Α, Β στη σειρά

3. Τί-κε-τα-κε

4. Μουσική σε κύκλο

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγούδι, Εκτέλεση, Ενορχήστρωση, Κανόνες, Εναλλαγή συχορδιών I-IV.	Συγχρονισμός /σωστή τεχνική στην εκτέλεση κρουστών οργάνων τάξης με καθορισμένο ύψος (δύο επικρουστήρες). Απομνημόνευση.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Δημιουργία μουσικής, Αυτοσχεδιασμός, Μελοποίηση.	Χρήση μουσικών εκφραστικών στοιχείων, δεκάτων έκτων, διμερούς μορφής και μορφής ροντό στις συνθέσεις.
ΑΚΡΟΑΣΗ Συνοδεία ακρόασης με ρυθμική ενορχήστρωση. Μουσική ορθογραφία.	Ακουστική αναγνώριση: αξίες (όγδοα, τέταρτα, μισά, παύση τετάρτου, δέκατα έκτα) διμερής μορφή, ροντό, φλάουτο, τρομπέτα, καμπάνες, εναλλαγή δύο συχορδιών (I - IV).
ΑΛΛΟΙ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας. Έρευνα στο διαδίκτυο. Πληροφορίες: κον- τσέρτο, ροντό, τρομπέτα, καμπάνες.	Παρουσίαση. Γραφή και ανάγνωση συμβατικής σημειογραφίας. Οπτική
ΣΤΟΧΟΙ Τραγούδι, ενορχήστρωση, ακροάσεις, σύνθεση σε Διμερές μέτρο, Διμερή Μορφή, μορφή Ροντό, χρήση ογδών, τετάρτων, μισών, παύσης τετάρτου και δεκάτων έκ- των. Συνοδεία, Αυτοσχεδιασμός. Φλάουτο- πίκολο.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ Διμερής Μορφή, Μορφή ροντό. Δεξιό- τητες εκτέλεσης οργάνων τάξης. Χρήση γνωστών αξιών. Ακουστική και οπτική αναγνώριση: Φλάουτο, πίκολο, ξύλινα πνευστά, όργανα της ορχήστρας. Διαφορές - ομοιότητες στη Διμερή μορφή (Α και Β) Δεξιότητες εκτέλεσης οργάνων τάξης. Εμπειρίες αρμονικής συνοδείας.
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ Έρευνα στο διαδίκτυο, Πολιτισμός, Επικοινωνία, Συνεργασία, Κριτική σκέψη, Σύνθεση Μάνος Λοΐζος, Περίοδος δικτατορίας στην Ελλάδα, Ιστορία, Σύγκριση, Χώρος-Χρόνος, Παράδοση, Μεταβολή-Εξέλιξη, Ομοιότητα-Διαφορά.	

Διάρκεια: 4 περίοδοι

Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, μελωδικό όργανο, Η.Υ., Αρμονικό, μελωδικό και κρουστό όργανο.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο, Η.Υ.

Ηχητικά παραδείγματα: Ν. Σκαλκώτα: "Ηπειρώτικος" (5 Ελληνικοί χοροί για έγχορδα). Μ. Θεοδωράκη: "Φινάλε" (μπαλέτο "Ζορμπάς"). J. S. Bach: Badinerie (Σουίτα αρ.2). G. Fr. Handel: Coro (Σουίτα "Μουσική των νερών"). Ν. Rimsky-Korsakov: Το πέταγμα της άγριας μέλισσας. J. Haydn: Κοντσέρτο για τρομπέτα, ΙΙΙ. Ζ. Kodály: Το Βιεννέζικο μουσικό ρολόι (Σουίτα "Χάρυ Γιάνος").

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ 1. Μουσική σε δύο χρόνους

Σκοπός: Γνωριμία με το διμερές μέτρο και τα υκτά μουσικά όργανα, μπουζούκι και μπαγλαμάς.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*	*	*
Εκτέλεσης	*	*	*	*	*
Σύνθεσης			*	*	*
Άλλοι		*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Άσκηση χαλάρωσης. Οι μαθητές και ο καθηγητής χτυπούν 8 φορές ελαφρά τα δάκτυλα των χεριών στο κεφάλι, ενώ μετρούν μεγαλόφωνα μέχρι το 8, ύστερα στους ώμους, στα πόδια, στα γόνατα και στα παπούτσια. Αμέσως μετά επαναλαμβάνουν το ίδιο, ενώ χτυπούν 4 φορές και μετρούν μέχρι το 4. Ύστερα μέχρι το 2 και τελευταία μετρούν μόνο μέχρι το 1.

Αναπνευστική Άσκηση. Οι μαθητές εισπνέουν τέσσερις κοφτές, μικρές εισπνοές με μέτρια ταχύτητα και εκπνέουν με τον ίδιο τρόπο (3 φορές).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει κατά πόσο οι μαθητές χαλαρώνουν, παίρνουν τη σωστή στάση του σώματος και κατά πόσο έχει δημιουργηθεί άνετη ατμόσφαιρα στην τάξη.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Κανόνas. Οι μαθητές τραγουδούν τον τρίφωνο κανόνα "Σύρε το χορό" (βλ. Β. Μ.). Ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει, αν επιθυμεί, τον κανόνα ως δίφωνο, ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών του (εκτέλεση, επίπ. 1). Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το μέτρο 2/4. Ενώ οι μαθητές τραγουδούν μονόφωνα τον κανόνα "Σύρε το χορό", χτυπούν τον παλμό του τραγουδιού, χτυπούν την έμφαση με πάτσεν (χτύπημα στους μηρούς) και τον άλλο χρόνο με παλαμάκια και ανακαλύπτουν ότι υπάρχουν δύο χρόνοι σε κάθε μέτρο: Ένας δυνατός (έμφαση) και ένας αδύνατος.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές τοποθετούν τη φωνή σωστά, συγχρονίζονται, έχουν σωστή τονικότητα, σωστή έκφραση και ρυθμική ακρίβεια (**εκτέλεση, επίπ. 5**) καθώς και αν αναγνωρίζουν ακουστικά και οπτικά τα διμερή μέτρα (**άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 5**).

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι/χορός. Οι μαθητές τραγουδούν (ενώ ακούν τη μουσική σε CD ή σε εκτέλεση από τον εκπαιδευτικό) και (όσοι επιθυμούν) χορεύουν το συρτάκι του Γιώργου Ζαμπέτα (χασαποσέρβικο) (βλ. Β. Μ.) (**εκτέλεση, επίπ. 1**). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο μπουζούκι και στον μπαλαμά.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές τραγουδούν και χορεύουν με χάρη στο ρυθμό δύο τέταρτα και συγχρονίζονται με τη μουσική.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι/ενορχήστρωση. Ο καθηγητής διδάσκει ολόκληρο το τραγούδι "Τα αλάνια" του Βασίλη Τσιτσάνη (βλ. Β. Μ.) (**εκτέλεση, επίπ. 2**). Οι μαθητές εκτελούν το ρεφρέν του τραγουδιού "Τα αλάνια" του Βασίλη Τσιτσάνη (**εκτέλεση, επίπ. 2**) και μετά το εκτελούν ενορχηστρωμένο (βλ. Β. Μ.) (**εκτέλεση, επίπ. 3**). Δίνουν σημασία στην έμφαση. (*Σημ. Η ενορχήστρωση είναι ένα δείγμα το οποίο ο εκπαιδευτικός μπορεί να προσαρμόσει ανάλογα με τα επίπεδα των μαθητών του και τα μέσα που έχει στη διάθεσή του*). Οι μαθητές τραγουδούν το τραγούδι "Τα αλάνια" του Βασίλη Τσιτσάνη, αλλά αντί να τραγουδούν το ρεφρέν, το εκτελούν ενορχηστρωμένο (**εκτέλεση, επίπ. 5**).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες εκτέλεσης οργάνων τάξης (**εκτέλεση επίπ. 2**), εκτελούν σωστά την ενορχήστρωση του ρεφρέν του τραγουδιού "Τα αλάνια", χρησιμοποιούν σωστή τεχνική, με δύο επικρουστήρες, τα κρουστά όργανα τάξης με καθορισμένο ύψος (**εκτέλεση, επίπ. 5**), αποκτούν δεξιότητες στην ρυθμική και μελωδική εκτέλεση μουσικών οργάνων (**εκτέλεση, επίπ. 5**), αναγνωρίζουν ακουστικά και οπτικά τους φθόγγους του ρεφρέν, διαβάζουν και εκτελούν από παρτιτούρα (**άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 4**).

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Οι μαθητές ακούν τον "Ηπειρώτικο" (Πέντε Ελληνικοί Χοροί για έγχορδα) του Ν. Σκαλκώτα, ενώ παρακολουθούν το Φύλλο Ακρόασης (διάρκεια μουσικής 1':34") (ακρόαση, επίπ. 4). (Ο εκπαιδευτικός μπορεί, αν επιθυμεί να επιλέξει μεταξύ της ακρόασης 1 και της ακρόασης 2) (Βλ. Β.Μ.).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά το διμερές μέτρο στον "Ηπειρώτικο" (5 Ελληνικοί χοροί για έγχορδα) Ν. Σκαλκώτα (ακρόαση, επίπ. 5), κατανοούν το διμερές μέτρο και τα εκφραστικά στοιχεία της μουσικής, αναγνωρίζουν οπτικά τα όγδοα, τα τέταρτα και τα ήμισυ μέσα από τις ακρόασεις (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 5).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακουστική αξιολόγηση. Οι μαθητές αναγνωρίζουν το διμερές μέτρο (άσκηση 1 α), καθώς και τον ήχο μουσικών οργάνων μέσα από μουσικές ακρόασεις (άσκηση 1 β) που προσφέρει ο Εκπαιδευτικός (βλ. Τ. Ε.). (Ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει μεταξύ της άσκησης 1 α και άσκησης 1 β).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά το διμερές μέτρο και τον ήχο των μουσικών οργάνων μέσα από ακρόασεις και συγκεκριμένα αν ξεχωρίζουν τον ήχο του φλάουτου και του πίκολο από τα άλλα ξύλινα πνευστά. (ακρόαση, επίπ. 3)

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Οι μαθητές ενώ ακούν απόσπασμα από το Φινάλε (μπαλέτο "Ζορμπάς") του Μ. Θεοδωράκη (βλ. Β. Μ.) (ακρόαση, επίπ. 3) διευθύνουν δίνοντας σημασία στην έμφαση και αναγνωρίζουν ακουστικά το διμερές μέτρο (ακρόαση, επίπ. 5).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν να αφουγκράζονται τη μουσική που ακούν και να φαντάζονται τι εκφράζει.

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές, σε ζευγάρια, συνθέτουν μια ερώτηση (4 μέτρα) και μια απάντηση (4 μέτρα) σε διμερές μέτρο, σε δοσμένες νότες (σύνθεση, επίπ. 4), χρησιμοποιούν εκφραστικά στοιχεία της μουσικής (f, p, cresc., dim., κ.λπ.) (σύνθεση, επίπ. 5), γράφουν τη σύνθεσή τους με συμβατική σημειογραφία (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 4) και την παρουσιάζουν στην τάξη (εκτέλεση, επίπ. 4).

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές είναι ικανοί (α) να συνθέτουν (αυτοσχεδιάζουν) σε ζευγάρια και να χρησιμοποιούν αντιθέσεις, επαναλήψεις και εκφραστικά στοιχεία στις δημιουργικές τους εργασίες, (β) να εκτελούν τη σύνθεσή τους με αυτοπεποίθηση και να χρησιμοποιούν τις αξίες που έχουν μάθει (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 2), (γ) να αξιολογούν τις συνθέσεις τους και να ασκούν εποικοδομητική κριτική στις συνθέσεις τους και στις συνθέσεις των συμμαθητών τους (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).

9. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές ερευνούν το διαδίκτυο, για να συλλέξουν πληροφορίες σχετικά με την κατασκευή των ελληνικών λαϊκών οργάνων: μπουζούκι, μπαγλαμάς. Παρουσιάζουν την εργασία τους στην τάξη.

9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές χρησιμοποιούν το διαδίκτυο (α) για να ερευνούν και να παρουσιάζουν στην τάξη τα νυκτά όργανα μπουζούκι και μπαγλαμά (άλλοι στόχοι/έρευνα επίπ. 3) και (β) για να συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με την κατασκευή των Ελληνικών λαϊκών οργάνων: μπουζούκι, μπαγλαμάς (άλλοι στόχοι/έρευνα, επίπ. 5).

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ**Άσκηση αρ. 1 (Τετράδιο Εργασιών) Ακουστική Αξιολόγηση.**

(α) Απαντήσεις: 1. ΝΑΙ. 2. ΝΑΙ. 3. ΟΧΙ. 4. ΟΧΙ. 5. ΝΑΙ.

(β) Απαντήσεις: 1. Μπασσούν, Συμφωνική Ορχήστρα. 2. Φωνή, Μπουζούκι, Μπαγλαμάς, Κιθάρα, Ντραμς, Μπάσο. 3. Ορχήστρα εγχόρδων. 4. 3 Φλάουτα, έγχορδα.

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ 2. Α, Β στη σειρά

Σκοπός: Γνωριμία με τη διμερή μορφή,
τη νότα Σι ύφεση και το φλάουτο.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*	*	*	*
Εκτέλεσης		*	*	*	*
Σύνθεσης			*	*	*
Άλλοι		*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αναπνευστικές Ασκήσεις. Οι μαθητές εισπνέουν πολύ αργά νιώθοντας την κοιλιά και τα πλευρά τους να φουσκώνουν, ενώ ο εκπαιδευτικός μετρά μέχρι το 4. Κρατούν την αναπνοή τους για μερικά δευτερόλεπτα και χαλαρώνουν απότομα.

Φωνητική Άσκηση. Είναι βασισμένη στα πρώτα δύο μέτρα του τραγουδιού "Δέκα παλικάρια" του Μάνου Λοΐζου και βοηθά στο να δουλέψει το διάφραγμα και να τοποθετηθεί σωστά η φωνή. Οι ήχοι πρέπει να είναι πολύ κοφτοί (staccato) και απαλοί. Σημ. *Προσοχή! Τη συγχορδία σε μισό να την παίζει μόνο το αρμόνιο που συνοδεύει.*

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές παίρνουν τη σωστή στάση του σώματος (εκτέλεση, επίπ. 1), τοποθετούν τη φωνή σωστά, εκτελούν σωστά το στακάτο, συγχρονίζονται, τραγουδούν στη σωστή τονικότητα, με σωστή έκφραση και ρυθμική ακρίβεια.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το τραγούδι "Δέκα παλικάρια" του Μάνου Λοΐζου (εκτέλεση, επίπ. 2) (Βλ. Β.Μ.).

Διασκαλία της διμερούς μορφής: Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες. Η Α' ομάδα τραγουδά το α' μέρος του τραγουδιού (με την επανάληψη) και η Β' ομάδα τραγουδά το β' μέρος του τραγουδιού (με την επανάληψη). Οι μαθητές αναγνωρίζουν ότι το α' μέρος του τραγουδιού είναι διαφορετικό από το β' μέρος και παρατηρούν ότι το τραγούδι αποτελείται από δύο μικρά μέρη, το κάθε ένα από τα οποία επαναλαμβάνεται: α α β β. Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στη διμερή μορφή (άλλοι στόχοι/μορφή, επίπ. 3).

Εκτέλεση/ενορχήστρωση. Οι μαθητές εκτελούν το α' μέρος του τραγουδιού ενορχηστρωμένο (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 4) και τραγουδούν το β' μέρος, για να γίνει εμπέδωση της έννοιας της διμερούς μορφής (εκτέλεση, επίπ. 3). Αναγνωρίζουν οπτικά τη διμερή μορφή (βλ. Τ.Ε.). Μαθαίνουν την κλίμακα της Φα μείζονος και τη νότα Σι ύφεση (βλ. Τ. Ε.). Αναπτύσσουν δεξιότητες στην εκτέλεση μουσικών οργάνων (εκτέλεση, επίπ. 5).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές (α) ερμηνεύουν σωστά, με σωστή αναπνοή, σωστή άρθρωση και συγχρονίζονται με τη μουσική (β) αναπτύσσουν δεξιότητες στη σωστή ρυθμική και μελωδική εκτέλεση μουσικών οργάνων (γ) διαβάζουν και εκτελούν από παρτιτούρα, (δ) συντονίζονται, συγχρονίζονται και

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση και ενεργός συμμετοχή μαθητών. (α) Οι μαθητές εκτελούν με κρουστά όργανα τάξης με σωστή τεχνική (εκτέλεση, επίπ. 5) ή με χρήση του σώματος ως κρουστού οργάνου την ενορχήστρωση της "Badinerie" (ορχηστρική Σουίτα Νο 2 στη Σι Ελάσσονα) του J.S. Bach (ενορχ. Jose Godhino) (ακρόαση, επίπ. 2), (βλ. Β. Μ.) (β) Οι μαθητές ακούν και συνοδεύουν τη "Badinerie" από την ορχηστρική Σουίτα Νο 2 στη Σι Ελάσσονα του J.S. Bach (με ρυθμική ενορχήστρωση του Jose Godinho) (βλ. Β. Μ.). (διάρκεια: 1':56"). Ακούν το φλάουτο (ακρόαση, επίπ. 4). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο φλάουτο. (ακρόαση, επίπ. 5) και οι μαθητές ξεχωρίζουν το φλάουτο από τα άλλα ξύλινα πνευστά (άλλοι στόχοι/, επίπ. 3).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά τη διμερή μορφή στη "Badinerie" του J.S. Bach όπως επίσης τα όγδοα, τα τέταρτα, τα μισά και την παύση τετάρτου μέσα από τις πιο πάνω ακροάσεις (ακρόαση, επίπ. 5).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**Αυτοσχεδιασμός σε ζευγάρια.**

Οι μαθητές αυτοσχεδιάζουν σε ζευγάρια τη δική τους ρυθμική σύνθεση με τη χρήση του σώματος, ως κρουστού οργάνου (παλαμάκια, χτύπημα στους μηρούς, τα πόδια στο πάτωμα κ.λπ.) (σύνθεση, επίπ. 3). Τονίζουν τις αντιθέσεις μεταξύ του α (πρώτου) και του β (δεύτερου) μέρους (σύνθεση, επίπ. 4) και χρησιμοποιούν επαναλήψεις και εκφραστικά στοιχεία της μουσικής (f, p, cresc., dim., κ.λπ.) (σύνθεση, επίπ. 5). (Σημ. Αυτή η δραστηριότητα δεν χρειάζεται χρόνο προετοιμασίας. Ο ένας μαθητής θα αυτοσχεδιάζει μια πολύ σύντομη ρυθμική ερώτηση, την οποία αμέσως θα επαναλαμβάνει και ο άλλος μαθητής θα του απαντά με μια διαφορετική σύντομη ρυθμική απάντηση, την οποία επίσης θα επαναλαμβάνει. Δηλαδή, α α β β).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές μπορούν να αυτοσχεδιάζουν σε ζευγάρια και να χρησιμοποιούν αντιθέσεις, επαναλήψεις και εκφραστικά στοιχεία στις δημιουργικές τους εργασίες.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Οι μαθητές ακούν (ακρόαση, επίπ. 3) και αναγνωρίζουν τη διμερή μορφή στο "Coro" από τη Σούιτα "Μουσική των νερών" του Γκέοργκ Φρέντερικ Χαίντελ (διάρκεια: 1':23") (βλ. Β. Μ.) (ακρόαση, επίπ. 5).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν τη διμερή μορφή στο "Coro" (Σούιτα "Μουσική των νερών") του G.Fr.Handel.

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακουστική Αξιολόγηση. Οι μαθητές αναγνωρίζουν τη διμερή μορφή σε ακουστικά (βλ. Τ. Ε.) ή/ και σε ρυθμικά παραδείγματα που εκτελεί ο εκπαιδευτικός. Ακουστικά παραδείγματα: (α) B.Bartok: Παιδικά κομμάτια για πιάνο αρ. 1. Οι μαθητές διακρίνουν τις διαφορές και τις ομοιότητες μεταξύ του Α και του Β (άλλοι στόχοι/, επίπ. 5) (διάρκεια: 40") (β) P.I.Tchaikovsky: Τρέπακ (ρωσικός χορός) (διάρκεια: 1':11") (γ) Σαμιώτισσα (1 στροφή) (δ) Pandur, pandur, andanduri (Ουγγρικός χορός).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός εξακριβώνει αν οι μαθητές ξεχωρίζουν τη διμερή μορφή σε ακουστικά παραδείγματα.

Παραδείγματα ρυθμών για αναγνώριση:

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. (βλ. Τ. Ε.) Οι μαθητές (α) συνθέτουν σε ζευγάρια μια μελωδία με δοσμένες νότες, σε διμερή μορφή: A (4 μέτρα) + B (4 μέτρα). (σύνθεση, επίπ. 4). Φροντίζουν να υπάρχει αντίθεση μεταξύ A μέρους και B μέρους και χρησιμοποιούν εκφραστικά στοιχεία της μουσικής (f, p, cresc., dim., κ.λπ.) (σύνθεση, επίπ. 4) (β) γράφουν τη σύνθεσή τους με συμβατική σημειογραφία (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 4) (γ) παρουσιάζουν τις εργασίες τους στους συμμαθητές τους (εκτέλεση, επίπ. 4): A (α α) B (β β) και ασκούν επικοινωνιακή κριτική στις συνθέσεις τους και σ' αυτές των συμμαθητών τους (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές δημιουργούν μικρές μελωδίες σε διμερή μορφή και ασκούν επικοινωνιακή κριτική στις συνθέσεις τους και σ' αυτές των συμμαθητών τους.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Μουσική και σχήματα. Άσκ. αρ. 1: (α) ΝΑΙ (β) ΟΧΙ (γ) ΟΧΙ

Ακουστική Αξιολόγηση. Άσκ. αρ. 2: 1. ΝΑΙ 2. ΟΧΙ 3. ΝΑΙ 4. ΝΑΙ

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

3. Τί-κε-τα-κε

Σκοπός: Αντίληψη των Δεκάτων Έκτων

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης				*	*
Εκτέλεσης		*	*	*	*
Σύνθεσης	*	*		*	*
Άλλοι		*	*	*	

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Προθέρμανση. Ο εκπαιδευτικός βοηθά τα παιδιά να κάνουν προθέρμανση με τέταρτα, όγδοα και δέκατα έκτα, χρησιμοποιώντας την πιο κάτω φωνητική άσκηση. Η φωνητική άσκηση επαναλαμβάνεται χρωματικά προς τα πάνω, μέχρι την κλίμακα της Φα μείζονος και έπειτα προς τα κάτω, μέχρι να επιστρέψει στη Ρε μείζονα.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές παίρνουν τη σωστή στάση του σώματος (**εκτέλεση, επίπ. 1**), τοποθετούν τη φωνή σωστά, συγχρονίζονται, τραγουδούν στη σωστή τονικότητα και ρυθμική ακρίβεια.

VTIV VTAV VTIV VTAV VTIV VTAV VTIV VTAV VTIVVTIK

TIK-TAK TIK-TAK TIK TAK TIKTAK TIK-TAK TIK-TAK TIK TAK TIK TAK TIK

TIKETAKE TIKETAKE TIKETAKE TIKETAKE TIKETAKE TIKETAKE TIKETAKE TIKETAKE TI — K.T.Λ.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διδασκαλία των δεκάτων έκτων. Οι μαθητές (α) εκτελούν το α' μέρος της φωνητικής άσκησης, μονόφωνα, στη Ντο μείζονα (εκτέλεση, επίπ. 1) (όπως πιο κάτω). Αναγνωρίζουν τα τέταρτα (άλλοι στόχοι/ ακρόαση επίπ. 1). (β) χωρισμένοι σε δύο ομάδες εκτελούν ταυτόχρονα το α' και β' μέρος της άσκησης, μόνο στη Ντο μείζονα (εκτέλεση, επίπ. 1). Αναγνωρίζουν τα τέταρτα και τα όγδοα (άλλοι στόχοι/ ακρόαση επίπ. 1). (γ) χωρισμένοι σε τρεις ομάδες, εκτελούν τη φωνητική άσκηση (μόνο στη Ντο μείζονα) (άλλοι στόχοι/ ακρόαση επίπ. 2). Αναγνωρίζουν ότι στο γ' μέρος τραγουδούσαν τέσσερις συλλαβές/φθόγγους σε κάθε τέταρτο (άλλοι στόχοι/ ακρόαση επίπ. 2). Ο εκπαιδευτικός διδάσκει τα δέκατα έκτα (χρήση πίνακα).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν τα παιδιά (α) συγχρονίζονται κατά την ταυτόχρονη εκτέλεση τετάρτων, όγδων και δεκάτων έκτων σε ομάδες και αν τραγουδούν με ρυθμική ακρίβεια τα δέκατα έκτα και με σωστό τονικό ύψος (β) αναγνωρίζουν ακουστικά και οπτικά ότι σε κάθε τέταρτο υπάρχουν τέσσερα δέκατα έκτα (άλλοι στόχοι/θεωρία, επίπ. 2).

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) Οι μαθητές επαναλαμβάνουν σύντομα ρυθμικά σχήματα/μοτίβα με δέκατα έκτα που τους δίνει ο εκπαιδευτικός (β) Αυτοσχεδιάζουν σε ζευγάρια σύντομες ρυθμικές ερωτήσεις και απαντήσεις (σύνθεση, επίπ. 2). (Σημ. Η δραστηριότητα αυτή δε χρειάζεται μελέτη. Απλά, το ένα ζευγάρι μετά το άλλο κτυπά τη δική του ρυθμική ερώτηση και απάντηση χρησιμοποιώντας το σώμα ως κρουστό όργανο). Π.χ.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αυτοσχεδιάζουν με επιτυχία σύντομες ρυθμικές ερωτήσεις και απαντήσεις που περιλαμβάνουν δέκατα έκτα.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές τραγουδούν το δίφωνο κανόνα "Kookabura" (βλ. Β. Μ.) (εκτέλεση, επίπ. 2)

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές συγχρονίζονται και αν απολαμβάνουν την εκτέλεση της μουσικής.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής διδάσκει το τραγούδι "Δώδεκα Παιδιά" του Μάνου Λοΐζου (εκτέλεση, επίπ. 2, βλ. Β. Μ.). Οι μαθητές εκτελούν το πρώτο μέρος του τραγουδιού "Δώδεκα παιδιά" του Μάνου Λοΐζου (εκτέλεση, επίπ. 3, βλ. Β. Μ.). (Σημ. (α) Τα τέσσερα δέκατα έκτα στο ίδιο ύψος διευκολύνουν σε μεγάλο βαθμό την εκτέλεση. (β) Η νότα Σι στην κατάληξη της πρώτης φράσης μεταφέρθηκε μια οκτάβα πιο ψηλά, για να μπορεί να εκτελεστεί από τους αυλούς).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) τραγουδούν με ρυθμική ακρίβεια τα δέκατα έκτα και με σωστό τονικό ύψος (β) εκτελούν μουσική από παρτιτούρα που να περιέχει τα δέκατα έκτα (εκτέλεση, επίπ. 5, άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 4) και έχουν τεχνικό έλεγχο των μουσικών τους οργάνων (εκτέλεση, επίπ. 5).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Οι μαθητές ακούν "Το πέταγμα της άγριας μέλισσας" του N. Rimsky-Korsakov (ακρόαση, επίπ. 4) και αναγνωρίζουν ακουστικά τα δέκατα έκτα (ακρόαση, επίπ. 5) (διάρκεια: 1':30"). Ο εκπαιδευτικός δίνει πληροφορίες για το έργο "Το πέταγμα της άγριας μέλισσας" και το συνθέτη N. Rimsky-Korsakov (βλ. Β. Μ.) (άλλοι στόχοι/πληροφορίες επίπ. 2).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά τα δέκατα έκτα.

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Μελοποίηση στίχων. Οι μαθητές εργάζονται στο Τ. Ε., για να μελοποιήσουν μια παροιμία, σε δοσμένους φθόγγους και ρυθμό (σύνθεση, επίπ. 4). Χρησιμοποιούν εκφραστικά στοιχεία της μουσικής στις συνθέσεις τους (σύνθεση, επίπ. 5), παρουσιάζουν τη σύνθεσή τους στην υπόλοιπη τάξη (εκτέ-

λεση, επίπ. 4) και την αξιολογούν εποικοδομητικά καθώς και τις συνθέσεις των συμμαθητών τους.

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) δημιουργούν στις ομάδες τους και χρησιμοποιούν τα δέκατα έκτα (σύνθεση, επίπ. 4) (β) επιλέγουν μουσικά όργανα για να παρουσιάσουν τη σύνθεσή τους στην υπόλοιπη τάξη, (σύνθεση, επίπ. 5), (γ) αναπτύσσουν δεξιότητες στην εκτέλεση των οργάνων. (εκτέλεση, επίπ. 5), (δ) απολαμβάνουν τη μουσική που δημιουργούν και εκφράζουν τις ιδέες και τις σκέψεις τους γι' αυτήν (άλλοι στόχοι/ θετικές στάσεις, αξιολόγηση, επίπ. 5), (ε) αποδέχονται την κριτική και συμβάλλουν με εισηγήσεις στη βελτίωση της εκτέλεσης της μουσικής και των δημιουργικών εργασιών (άλλοι στόχοι/ αξιολόγηση, επίπ. 5).

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αξιολόγηση. Οι μαθητές εργάζονται σε ασκήσεις αξιολόγησης στο Τ. Ε. στις οποίες (α) χρησιμοποιούν τα δέκατα έκτα σε σημειογραφία, (β) αναγνωρίζουν οπτικά τα δέκατα έκτα (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπεδο 3), (γ) γράφουν **Μουσική Ορθογραφία:** Ενώ ο εκπαιδευτικός εκτελεί την πρώτη φράση του "Κερκυραϊκού χορού", οι μαθητές συμπληρώνουν νότες με δέκατα έκτα, τα οποία είναι σε ανιούσα βηματική κίνηση και είναι εύκολο να αναγνωριστούν (δ) αναγνωρίζουν ακουστικά τα δέκατα έκτα μέσα από σύντομα αποσπάσματα των ακροάσεων: C. M. von Weber: Χορωδιακό των κυνηγών (όπερα "Ελεύθερος σκοπευτής"), Μ. Σουγιούλ: Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά και Κυπριακό δημοτικό: Τίλλικώτισσα (ακρόαση, επίπ. 5).

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές εργάζονται και αναγνωρίζουν ακουστικά τα δέκατα έκτα μέσα από ηχογραφημένα παραδείγματα.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 2. Μουσική ορθογραφία.

Άσκ. 4. (α) ΝΑΙ (β) ΟΧΙ (γ) ΝΑΙ (δ) ΝΑΙ

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ 4. Μουσική σε κύκλο

Σκοπός: Εξοικείωση με τη μορφή Ροντό

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*		*
Εκτέλεσης	*	*	*	*	*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές βρίσκονται σε κύκλο.

1. Εκτέλεση. Μετά από αναπνοές και χαλάρωση, εκτελούν "Το πρώτο Ροντό" (εκτέλεση, επίπ. 1): Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε τρεις ομάδες. Στη συνέχεια καθοδηγεί τους μαθητές να ενορχηστρώσουν "Το Πρώτο Ροντό" με τη χρήση του σώματος, ως κρουστού οργάνου (βλ. Β. Μ.). Όλοι μαζί εκτελούν ταυτόχρονα το θέμα Α, ενώ η κάθε ομάδα, ξεχωριστά, το δικό της επεισόδιο: Α (βασικό θέμα): οι μαθητές χτυπούν παλαμάκια το ρυθμό του θέματος. Β (πρώτο επεισόδιο): οι μαθητές χτυπούν το ρυθμό του επεισοδίου, στους μηρούς. Α (βασικό θέμα). Γ (δεύτερο επεισόδιο): οι μαθητές χτυπούν το ρυθμό του επεισοδίου, όπως αναφέρεται στους στίχους. Α (βασικό θέμα). Δ. (τρίτο επεισόδιο). Οι μαθητές χρησιμοποιούν μόνο τη φωνή τους στο ρυθμό του Επεισοδίου, όπως αναφέρεται στους στίχους. Α (βασικό θέμα).

2. Ο εκπαιδευτικός κάνει αναφορά στη μορφή ροντό.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές (α) χαλαρώνουν, για να μπορούν να συγκεντρωθούν (β) απαγγέλλουν ρυθμικά, με ακρίβεια, συγχρονισμό και με ευαισθησία στους χρωματισμούς, στην έμφαση και στη χροιά και (γ) απομνημονεύουν ρυθμικά σχήματα (άλλοι στόχοι/ μουσική μνήμη, επίπ. 1)

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές επιστρέφουν στις θέσεις τους. Τραγούδι/ενορχήστρωση. Ο καθηγητής διδάσκει το τραγούδι "Ήταν πικρές οι μέρες μας" του Μίκη Θεοδωράκη (βλ. Β. Μ.) (εκτέλεση, επίπ. 2). Οι μαθητές (α) παρατηρούν ότι είναι γραμμένο σε Μορφή Ροντό και σημειώνουν το θέμα Α και τα διάφορα Επεισόδια στο Βιβλίο τους. (β) χωρίζονται σε δύο ομάδες. Ο εκπαιδευτικός μοιράζει ραβδόφωνα και άλλα κρουστά όργανα τάξης, με καθορισμένο ύψος, με τις νότες των δύο συγχορδίων του τραγουδιού (I και IV). Αν δεν υπάρχουν αρκετά ραβδόφωνα ή κρουστά όργανα με καθορισμένο ύψος στην τάξη, μπορούν να χρησιμοποιηθούν αυλοί (βλ. Β. Μ.). Οι μαθητές εκτελούν το θέμα Α (3 μέτρα) ενορχηστρωμένο (εκτέλεση, επίπ. 3) και με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού εναλλάσσουν τις δύο συχορδίες στα σωστά σημεία (γ) Οι μαθητές εκτελούν το τραγούδι "Ήταν πικρές οι μέρες μας" του Μίκη Θεοδωράκη (εκτέλεση, επίπ. 5) ως εξής:

- Το θέμα Α ενορχηστρωμένο, με την εναλλαγή των δύο συχορδίων.
- Τα διάφορα επεισόδια με τη φωνή.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) εκτελούν με ακρίβεια στον τόνο και το ρυθμό, συγχρονίζονται, αναπτύσσουν δεξιότητες στην εκτέλεση των μουσικών οργάνων και στην εναλλαγή δύο συχορδίων (I - IV) (εκτέλεση, επίπ. 5), (β) αποκτούν ακουστικές εμπειρίες αρμονικής συνοδείας (ακρόαση, επίπ. 5), (γ) αντιλαμβάνονται μέσα από την εκτέλεση τη μορφή ροντό (εκτέλεση, επίπ. 5), (δ) εκτελούν την ενορχήστρωση από παρτιτούρα (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 3), (ε) αντιλαμβάνονται τα εκφραστικά στοιχεία της μουσικής (άλλοι στόχοι/έκφραση, επίπ. 4).

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αξιολόγηση. Οι μαθητές εργάζονται στο Β.Μ. για να αναγνωρίσουν τη Μορφή Ροντό στο "Το Βιεννέζικο μουσικό ρολόι" (Χάρυ Γιάνος) του Z. Kodály (διάρκεια: 2':14") (ακρόαση, επίπ. 5). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στις σωληνοειδείς καμπάνες (άλλοι στόχοι/ οργανογνωσία, επίπ. 2).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά τη μορφή ροντό και τον ήχο των σωληνοειδών καμπάνων (ακρόαση, επίπ. 5).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Γίνεται ακρόαση της 3ης κίνησης του κοντσέρτου για τρομπέτα του J. Haydn (διάρκεια: 4':25", ακρόαση, επίπ. 3) (βλ. Β. Μ.). Πριν να γίνει η ακρόαση, ο εκπαιδευτικός εκτελεί μερικές φορές το βασικό θέμα Α, ώστε οι μαθητές να μπορούν να το αναγνωρίζουν, όταν το ακούν και αναφέρεται στην τρομπέτα (άλλοι στόχοι/οργανογνωσία, επίπ. 2).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν τον ήχο της τρομπέτας (ακρόαση, επίπ. 3) και αναγνωρίζουν, μέσα από την ακρόαση, τη μορφή ροντό (ακρόαση, επίπ. 5).

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία (βλ. Τ. Ε.). Οι μαθητές σε ομάδες (α) χρησιμοποιούν δοσμένους φθόγγους, για να δημιουργήσουν σε μέτρο που θα επιλέξουν, ένα θέμα Α και επεισόδια Β, Γ, Δ. Χρησιμοποιούν ενδιαφέροντες ρυθμούς, χρωματισμούς, legato-staccato, κ.τ.λ. (β) εννοχηστώνουν τη σύνθεσή τους, (γ) την καταγράφουν (δ) την παρουσιάζουν στην τάξη (εκτέλεση, επίπ. 4) και την αξιολογούν (άλλοι στόχοι/ αξιολόγηση, επίπ. 5). (Σημ. Να ενθαρρύνονται να ηχογραφούν τις εργασίες τους και να εμπλουτίζουν με αυτές το φάκελο επιτευγμάτων τους/ Portfolio).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) συνεργάζονται στις ομάδες τους, για να δημιουργήσουν το δικό τους Ροντό (σύνθεση, επίπ. 4) εφαρμόζουν τις γνώσεις και τις πληροφορίες που απεκόμισαν κατά τη διάρκεια του μαθήματος, (β) αντιλαμβάνονται και αξιοποιούν τα εκφραστικά στοιχεία και τα σημεία δυναμικής (σύνθεση, επίπ. 5), (γ) παίρνουν αποφάσεις σε σχέση με την εννοχηστροση και την παρουσίαση (μουσικά και λεκτικά) της δημιουργίας τους (δ) καταγράφουν τη σύνθεσή τους (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 4) (ε) την παρουσιάζουν στην τάξη και ασκούν εποικοδομητική κριτική (εκτέλεση, επίπ. 4).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές εργάζονται στο σπίτι τους σε ασκήσεις αξιολόγησης (βλ. Τ. Ε.).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές εργάζονται σε ασκήσεις αξιολόγησης, αναγνωρίζουν οπτικά τη μορφή ροντό και την απεικονίζουν με ζωγραφιές και γεωμετρικά σχέδια.

ΛΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Ζόλταν Κόνταϋ “Το Βιεννέζικο Μουσικό Ρολόι”. Φύλλο Ακρόασης: 1. 4 φορές: Εισαγωγή Α-Β-Α-Γ-Α-Δ-Α-Coda 2. Ξύλινα πνευστά, χάλκινα πνευστά, πιάνο και κρουστά (καμπάνες, γκονγκ, τσελέστα, δίσκοι). 3. Έγχορδα.

Γιόζεφ Χάιντ “Κοντσέρτο για τρομπέτα και ορχήστρα” III κίνηση. Φύλλο Ακρόασης: 1. Ορχηστρική Εισαγωγή (Α και Β) Α-Β-Α-Γ-Α-Δ-Α (Coda, μέρος του θέματος) 2. 4 φορές.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

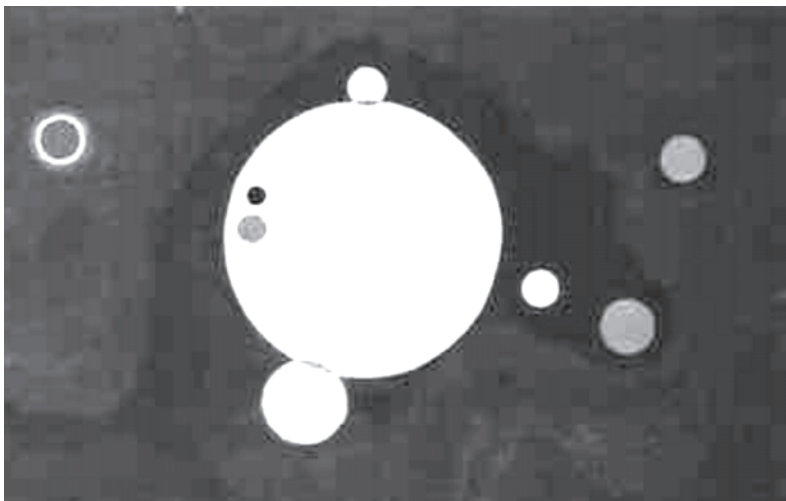
Άσκ. 2. (α) ορισμός Ροντό (βλ. Β. Μ.) (β) ΑΒΑΓΑΔΑ (γ) να αντιγράψουν την πρώτη μελωδία.

Εναλλακτικό/ Συμπληρωματικό Υλικό.

L. van Beethoven: Für Elise (διάρκεια 3':03" π.).

Ε΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΑΞΙΔΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1 α. Ταξίδι στο παρελθόν 1

1 β. Ταξίδι στο παρελθόν 2

2. Στη χώρα του παραμυθιού

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγούδι, Εκτέλεση, Συνοδεία ακρόασης, Ενορχήστρωση.	Χαλάρωση, Συγκέντρωση, Επιτάχυνση, Επιβράδυνση, Συγχρονισμός, Τονισμός, Διεύθυνση.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Δημιουργία ηχοεικόνας σε μονομερή μορφή. Σύνθεση σε τριμερές μέτρο.	Χρήση <i>rallentando</i> , <i>accelerando</i> , <i>a tempo</i> , τονισμού, χρωματισμών, μονομερούς μορφής, τριμερούς μέτρου. Συνεργασία. Άσκηση εποικοδομητικής κριτικής.
ΑΚΡΟΑΣΗ Ακρόαση έργων σε τριμερή μορφή, σε τριμερές μέτρο, που να περιέχουν Επιτάχυνση και Επιβράδυνση.	Ακουστική αναγνώριση: Έγχορδα, πιτσικότο, φαγκότο, όμποε, τύμπανα της ορχήστρας, τριμερές μέτρο, τριμερής μορφή.
ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας. Γληροφορίες για τους συνθέτες και τα έργα τους.	Οπτική αναγνώριση <i>accelerando</i> , <i>rallentando</i> , <i>a tempo</i> , <i>crescendo</i> , <i>diminuendo</i> , μονομερής μορφή, τονισμός, σημεία έκφρασης, σημεία δυναμικής.
ΣΤΟΧΟΙ Εξοικείωση με τα: <i>accelerando</i> , <i>rallentando</i> , <i>a tempo</i> , τονισμό, <i>crescendo</i> , <i>diminuendo</i> , μονομερή μορφή, τετραμερές και τριμερές μέτρο, παρσειγμένο μισό, σύνθεση διάρκειας, χορωδία, φαγκότο, Κιθάρα, μπάσο κλαρινέτο.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ Συνεργασία. Δημιουργία ηχοεικόνας. Μονομερής μορφή. Χρήση τονισμών, χρωματισμών και εναλλαγές στην ταχύτητα και στην ένταση. Παρουσίαση. Αυτοαξιολόγηση, ετεροαξιολόγηση. Οπτική αναγνώριση και χρήση τριμερούς μέτρου.
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ Έρευνα στο διαδίκτυο, Χώρος-Χρόνος, Επικοινωνία, Πολιτισμός, Συνεργασία, Παράδοση, Μεταβολή-Εξέλιξη, Ομοιότητα-Διαφορά.	

Διάρκεια: 3 περίοδοι

Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, μελωδικό όργανο, Αρμονικό, μελωδικό και κρουστό όργανο, μαγνητόφωνο ή Η.Υ.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο.

Ηχητικά παραδείγματα: Fr. Schubert: Δόξα στ' όνομά Του (Γερμανική λειτουργία). R.Rodgers: Έντελβάις (Η Μελωδία της Ευτυχίας). P.I.Tchaikovsky: Εμβατήριο, Τρέπακ, Κινέζικος χορός, Χορός της ζαχαρένιας νεράιδας (Καρυοθραύστης). E. Grieg: Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού (Σούιτα 'Πέερ Γκυντ'). C. Saint-Saens: Καγκουρώ, πιανίστες (Το καρναβάλι των ζώων). J. Strauss και J. Strauss II: Pizzicato Polka, opus 234. Ρομάντζα, Ισπανικό Παραδοσιακό. J. Brahms: Ουγγρικός χορός αρ. 5.

Ε΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΑΞΙΔΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1 α. Ταξίδι στο παρελθόν 1

Σκοπός: Εξάσκηση και εμπέδωση της αντίληψης του τριμερούς μέτρου

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*		*
Εκτέλεσης	*	*	*	*	*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αναπνευστικές ασκήσεις. Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο. Εισπνέουν απότομα από τη μύτη, στέλλοντας με το μυαλό τον αέρα στην πλάτη. Ενώ εκπνέουν αργά με ένα σσς....., ο καθηγητής, μετρά αργά μέχρι το 7.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές συγκεντρώνονται, χαλαρώνουν και χρησιμοποιούν το διάφραγμα.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μουσική και Κίνηση. (α) Οι μαθητές ξεκινούν ένα μεγάλο βήμα δεξιά και δύο μικρά βήματα επί τόπου και ένα μεγάλο βήμα αριστερά και δύο μικρά βήματα επί τόπου, ενώ ο καθηγητής αρχίζει να τραγουδά το "Κυκλαδίτικο τραγούδι του γάμου" (βλ. Β. Μ.) **(β)** Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το παραδοσιακό κυκλαδίτικο τραγούδι του γάμου, φράση προς φράση, χωρίς όργανα **(εκτέλεση, επίπ. 1)** **(γ)** Οι μαθητές χορεύουν σε κύκλο, καθώς τραγουδούν το τραγούδι του γάμου **(ε)** Κάποιοι μαθητές χτυπούν την έμφαση, (Ισχυρό - Αδύνατο - Αδύνατο /Ουμ- τσα-τσα), ενώ οι άλλοι χορεύουν με βήματα σε όλους τους χρόνους **(εκτέλεση, επίπ. 1)**, **(στ)** Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο τριμερές μέτρο.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές τραγουδούν και κινούνται σε τριμερές μέτρο και αν ξεχωρίζουν με βηματισμό την έμφαση από τα δύο αδύνατα μέρη του μέτρου.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές κάθονται στις θέσεις τους. **Τραγούδι.** Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το "Δόξα στ' όνομά Του" ("Heilig", Γερμανική Λειτουργία) του Franz Schubert στη Ντο μείζονα (βλ. Β. Μ.), ώστε να μπορούν να το τραγουδήσουν άνετα (**εκτέλεση, επίπ. 2**). Οι μαθητές εκτελούν σε ενορχήστρωση απόσπασμα από το τραγούδι "Δόξα στ' όνομά Του" στη Σολ μείζονα και δίνουν σημασία στους χρωματισμούς (ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί όσα μέρη από την ενορχήστρωση θεωρεί ότι ανταποκρίνονται στο επίπεδο των μαθητών του). (**εκτέλεση, επίπ. 5**) (βλ. Β. Μ.). Ο εκπαιδευτικός διδάσκει τη Σύνδεση Διάρκειας (**άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 1**). Ένας μαθητής εκτελεί το ρόλο του μαέστρου (**εκτέλεση, επίπ. 5**).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές μπορούν να (α) τραγουδούν σε τριμερές μέτρο, στη σωστή ρυθμική αγωγή και με τους ανάλογους χρωματισμούς (β) εκτελούν μέρος του τραγουδιού με όργανα τάξης (γ) αναγνωρίζουν το τριμερές μέτρο, το παρεστιγμένο μισό και τη σύνδεση διάρκειας. Ο εκπαιδευτικός ελέγχει κατά πόσο οι μαθητές αναπτύσσουν την ακουστική τους μνήμη.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ύψος. Ενώ γίνεται ακρόαση (της α' στροφής μόνο) αποσπάσματος από τον ύμνο "Δόξα στ' όνομά Του" (Γερμανική Λειτουργία) του Franz Schubert (διάρκεια ολόκληρου: 1':53") και ολόκληρο το "Έντελβάις" (Η Μελωδία της Ευτυχίας) του Richard Rodgers (**ακρόαση, επίπ. 3**) (διάρκεια ολόκληρου: 2':17") γίνεται σύγκριση των δύο έργων στο Τ. Ε. Ο εκπαιδευτικός δίνει πληροφορίες για τα έργα και τους συνθέτες, τα είδη μουσικής, τη χορωδία (είδη φωνών) και την κιθάρα (**άλλοι στόχοι/ πληροφορίες, επίπ. 3**) (βλ. Β. Μ.).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν να συγκρίνουν το ύψος στα δύο κομμάτια ακρόασης (ομοιότητες και διαφορές) και σε ποιο βαθμό αναγνωρίζουν οπτικά και ακουστικά τα τριμερή μέτρα.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία (βλ. Τ. Ε.). (α) Οι μαθητές σε ομάδες μελοποιούν στίχους σε τριμερές μέτρο (**σύνθεση, επίπ. 4**) και προσθέτουν σημεία έκφρασης (**σύνθεση, επίπ. 5**), (β) ενορχηστρώνουν το κομμάτι τους (**σύνθεση, επίπ. 5/εκτέλεση, επίπ. 5**), συνοδεύοντάς το με Ουμ-τσα-τσα (γ) Παρουσιάζουν την εργασία τους στις υπόλοιπες ομάδες (**εκτέλεση, επίπ. 4**) και (δ) την αξιολογούν όπως και αυτή των συμμαθητών τους (**άλλοι στόχοι/ αξιολόγηση, επίπ. 5**).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές συνεργάζονται στις ομάδες τους, για να συνθέσουν σύντομα έργα σε τριμερές μέτρο, αποφασίζουν για την ενορχήστρωση της δημιουργικής εργασίας τους, χρησιμοποιούν σημεία έκφρασης και είναι σε θέση να αξιολογήσουν με εποικοδομητικά σχόλια τη δική τους σύνθεση καθώς και τις συνθέσεις των άλλων ομάδων.

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αξιολόγηση. Οι μαθητές εργάζονται στο Τ. Ε. τους για να: (α) αναγνωρίσουν αν τα πιο κάτω ακουστικά αποσπάσματα είναι σε τριμερές μέτρο (**ακρόαση, επίπ. 5**):
 i) Μ. Σουγιούλ - Α. Σακελλάρη & Χρ. Γιαννακόπουλου: "Άστα τα μαλλάκια σου",
 ii) Camille Saint-Saens: Πιανίστες (Το καρναβάλι των ζώων) (διάρκεια: 1':28"), (iii) Ρομάντζα, Ισπανικό Παραδοσιακό (διάρκεια: 1':38"), (iv) Λουκιανού Κηλαϊδόνη: Θερινά Σινεμά (απόσπασμα) (**β**) αντιγράψουν τις δύο πρώτες φράσεις από το "Δόξα στ' όνομά Του" του Franz Schubert και (**γ**) να λύσουν ένα μουσικό σταυρόλεξο (εργασία στο σπίτι).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναγνωρίζουν οπτικά και ακουστικά τα μουσικά κείμενα που είναι γραμμένα σε τριμερές μέτρο (**άλλοι στόχοι/θεωρία/ακρόαση, επίπ. 5**).

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Προαιρετική δραστηριότητα. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει τον κανόνα "Η Μουσική θα ζει" (βλ. Β. Μ.).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές μπορούν να εκτελέσουν τον κανόνα "Η Μουσική θα ζει". (**εκτέλεση, επίπ. 4**)

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εργασία στο σπίτι. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να κάνουν μια μικρή έρευνα στο διαδίκτυο ή αλλού για να βρουν τραγούδια άλλων χωρών που αναφέρονται σε λουλούδια.

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και άλλες πηγές.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 1.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ - ΔΙΑΦΟΡΕΣ		
Έργα	Φραντς Σούμπερτ: " Δόξα στ' όνομά Του"	Richard Rodgers: "Έντελβάις"
Μέτρο	Μέτρο 3/4	Μέτρο 3/4
Είδος	Λειτουργία	musical
Χορωδία/σόλο	Χορωδία	Σόλο
Όργανα/Συνοδεία	Εκκλησιαστικό όργανο/ ορχήστρα	Κιθάρα/ ορχήστρα
Χώρα	Αυστρία	Αυστρία
Εποχή	19ος αιώνας	20ός αιώνας

Άσκ. 3. Ακουστική Αναγνώριση (α) ΝΑΙ (β) ΟΧΙ (γ) ΝΑΙ (δ) ΝΑΙ

Άσκ. 4. Μουσική Ορθογραφία.

Απόσπασμα από Βαλς του Φραντς Σούμπερτ
(1797-1828)

Άσκ. 5. Σταυρόλεξο (Λύσεις). Οριζόντια: 1. Λειτουργία 2. ΝΤΟ 3. Τέλος. 4. Έντελβάις 5. Κρεσέντο 6. Ριάνο. Κάθετα: 1. Forte 2. Άλτο 3. Μελωδία 4. Σούμπερτ 5. Όργανο 6. Βιέννη 7. Σοπράνο 8. Ρότζερς

Συμπληρωματικό Υλικό

Κοιμήσου Αγγελούδι μου (Μ. Θεοδωράκη). Santa Lucia (Ιταλικό Παραδοσιακό). Come back to Sorrento (Ιταλικό Παραδοσιακό). Άστα τα μαλάκια σου (Μουσική: Μιχάλη Σουγιούλ).

Ε΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΑΞΙΔΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1 β. Ταξίδι στο παρελθόν 2

Σκοπός: Εκμάθηση και αναγνώριση της τριμερούς μορφής. Εφαρμογή των συγχορδιών Ι και V.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*		*
Εκτέλεσης		*	*	*	*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

Σημ. Αν οι συνθήκες της τάξης δεν επιτρέπουν στον εκπαιδευτικό να εφαρμόσει ολόκληρο το σχέδιο μαθήματος, μπορεί να επιλέξει τις δραστηριότητες που πιστεύει ότι είναι καταλληλότερες για τους μαθητές του.

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αναπνευστική άσκηση. Οι μαθητές στέκουν στις θέσεις τους. Εισπνέουν αργά μέχρι το 4, γεμίζουν με αέρα, μένουν τεντωμένοι για 5" και χαλαρώνουν απότομα.

Φωνητική άσκηση. Οι μαθητές εκτελούν την πιο κάτω φωνητική άσκηση, ενώ έχουν τη σιαγόνα ανοιχτή και ακίνητη, την άκρη της γλώσσας πίσω από τα δόντια και τους μύς του προσώπου χαλαρούς:

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές συγκεντρώνονται, χαλαρώνουν και χρησιμοποιούν το διάφραγμα.

7 α-ε-α-ε-α-ε-α-ε-α α-ε-α-ε-α-ε-α-ε-α α-ε-α-ε-α-ε-α-ε-α

13 α-ε-α-ε-α-ε-α-ε-α α-ε-α-ε-α-ε-α-ε-α α-ε-α-ε-α-ε-α-ε-α

α-ε-α-ε-α-ε-α-ε-α α-ε-α-ε-α-ε-α-ε-α α-ε-α-ε-α-ε-α-ε-α

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διδασκαλία της Τριμερούς Μορφής. (α) Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το τραγούδι "Το αίνιγμα" (όπερα "Χένσελ και Γκρέτελ") του Engelbert Humperdinck (**εκτέλεση, επίπ. 2**). (β) Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες: Η Α΄ ομάδα τραγουδά το Α΄ μέρος του τραγουδιού, η Β΄ ομάδα συνεχίζει με το Β΄ μέρος και η Α΄ ομάδα τραγουδά το τελευταίο μέρος του τραγουδιού, δηλαδή την επανάληψη του Α΄ μέρους. (γ) Οι μαθητές αντιλαμβάνονται την επανάληψη του Α΄ μέρους και ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στην Τριμερή Μορφή (**άλλοι στόχοι/ μορφή, επίπ. 3**).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναγνωρίζουν οπτικά και ακουστικά την τριμερή μορφή.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι και ακουστική εμπειρία της τονικής και δεσπόζουσας συγχορδίας. (α) Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες. Οι ομάδες εκτελούν εναλλάξ τις δύο συγχορδίες τονικής και δεσπόζουσας (ΝΤΟ και ΣΟΛ), με την καθοδήγηση του καθηγητή (**εκτέλεση, επίπ. 4**) (βλ. Β. Μ.). (β) Οι μαθητές, ενώ τραγουδούν το τραγούδι, συνοδεύουν το β΄ μέρος του με τις δύο βασικές συγχορδίες (Ι και V). (βλ. Β. Μ.) (**εκτέλεση, επίπ. 5**). Έτσι αποκτούν ακουστικές εμπειρίες αρμονικής συνοδείας (**ακρόαση, επίπ. 5**) και αναγνωρίζουν ακουστικά την εναλλαγή των συγχορδιών Ι και V. Ταυτόχρονα γίνεται εμπέδωση της τριμερούς μορφής. Ο εκπαιδευτικός δίνει πληροφορίες για το έργο "Χένσελ και Γκρέτελ" και το συνθέτη Engelbert Humperdinck (**άλλοι στόχοι/ πληροφορίες, επίπ. 2**) (βλ. Β. Ε.).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες στην εκτέλεση των οργάνων (**εκτέλεση, επίπ. 5**), εκτελούν από παρτιτούρα (**άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 3**) και αναγνωρίζουν ακουστικά και οπτικά την τριμερή μορφή (**άλλοι στόχοι/μορφή, επίπ. 5**).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Γίνεται ακρόαση (α) του "Εμβλητίου" (μπαλέτο "Καρυοθραύστis") του Piotr Ilyich Tchaikovsky (διάρκεια 2'.25"). Οι μαθητές εργάζονται σε Φύλλο Ακρόασης (βλ. Β.Μ.) για να αναγνωρίσουν τη μορφή του συγκεκριμένου εμβλητίου (**ακρόαση, επίπ. 5**) (βλ. Β. Μ.). Ο εκπαιδευτικός δίνει πληροφορίες για το έργο και το συνθέτη (**άλλοι στόχοι/πληροφορίες, επίπ. 2**) (βλ. Β. Μ.).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά την τριμερή μορφή (**ακρόαση, επίπ. 5**)

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αξιολόγηση. Οι μαθητές εργάζονται στο Τ.Ε., για να αναγνωρίσουν ακουστικά την τριμερή μορφή (**ακρόαση, επίπ. 4**) στους πιο κάτω χορούς από το έργο "Καρμυθραύστης" του Piotr Ilyich Tchaikovsky: (**α**) Κινέζικος Χορός (του τσαγιού) (1'.02"). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο πίκολο. (**β**) Χορός της ζαχαρένιας νεραΐδας (1':41"). Ο εκπαιδευτικός δίνει πληροφορίες για το μπάσο κλαρινέτο (**άλλοι στόχοι/οργανογνωσία, επίπ. 4**) και το πιτσικότο (pizzicato) (**άλλοι στόχοι/τρόποι εκτέλεσης, επίπ. 2**). (**γ**) Ρωσικός χορός "Τρέπακ" (διάρκεια: 1'.09")

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά (**ακρόαση, επίπ. 5**) την τριμερή μορφή, ακουστικά και οπτικά το πίκολο και το μπάσο κλαρινέτο και εκφράζονται θετικά για το έργο "Καρμυθραύστης" του Τσαϊκόφκι.

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία (βλ. Τ. Ε.). Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες για να δημιουργήσουν σύντομα έργα σε τριμερή μορφή. Για τη δημιουργία του έργου σε τριμερή μορφή, η κάθε ομάδα συνεργάζεται με μια άλλη ομάδα: π.χ. Α ομάδα - Α μέρος του έργου, Β ομάδα - Β μέρος του έργου, Α ομάδα - Α μέρος του έργου) (**σύνθεση, επίπ. 4**). Οι μαθητές να (**α**) χρησιμοποιήσουν στη σύνθεσή τους σημεία έκφρασης (piano, pianissimo, forte, fortissimo, crescendo, diminuendo) (**άλλοι στόχοι/ τρόποι εκτέλεσης, επίπ. 1**), ενδιαφέρουσα μελωδία και ρυθμό, στοιχεία επανάληψης και αντίθεσης (**σύνθεση, επίπ. 5**). (**β**) να παρουσιάσουν τη σύνθεσή τους ενορχηστρωμένα (**εκτέλεση, επίπ. 4**). (**γ**) να αποδέχονται την κριτική και να συμβάλλουν με εισηγήσεις στη βελτίωση της εκτέλεσης της μουσικής και των δημιουργικών εργασιών τους και εκείνων των συμμαθητών τους. (**άλλοι στόχοι/ αξιολόγηση, επίπ. 5**).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές (**α**) μπορούν να αποφασίζουν για την ενορχήστρωση της δημιουργικής τους εργασίας (**β**) έχουν τεχνικό έλεγχο των μουσικών τους οργάνων. (**σύνθεση, επίπ. 4**) (**γ**) εκφράζουν ιδέες, σκέψεις και βρίσκουν λύσεις στις δημιουργικές τους εργασίες (**δ**) καταγράφουν τη σύνθεσή τους (**άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 3**) (**ε**) εκτελούν (**εκτέλεση, επίπ. 5**) και αξιολογούν τη δική τους σύνθεση καθώς και τις συνθέσεις των άλλων ομάδων.

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εργασίες για το σπίτι. Οι μαθητές να (**α**) αναγνωρίζουν οπτικά την Τριμερή Μορφή, να την απεικονίζουν με ζωγραφιές και να εκφράζουν συναισθήματα αναφορικά με το έργο "Καρμυθραύστης" του Π. Ι. Τσαϊκόφκι (**άλλοι στόχοι/οπτική ανα-**

γνώριση, επίπ. 3) (β) ερευνήσουν το διαδίκτυο και να επιλέξουν τη χορογραφία που προτιμούν για το Ρωσικό Χορό "Τρεπάκ" ή το Χορό των αυλών από το μπαλέτο "Καρουθραύστης" του Πιότρ Ιλίτς Τσαϊκόφσκι (Piotr Ilyich Tchaikovsky).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές ερεύνησαν το διαδίκτυο και επέλεξαν τη χορογραφία που προτιμούν για τους χορούς από το μπαλέτο "Καρουθραύστης" του Π. Ι. Τσαϊκόφσκι.

ΛΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Π. 1. Τσαϊκόφσκι: Εμβατήριο ("Καρουθραύστης"). Φύλλο Ακρόασης: (α) "Εμβατήριο" (Βιβλίο Μαθητή).

(α) α β α β ενδιάμεσο α β α β γ γ α β α β ενδιάμεσο α β α β

A

B

A

(β) Σε Τριμερή Μορφή.

(γ) Αποτελείται από μια συνεχή κίνηση με δέκατα έκτα.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 1. Ακουστική Αναγνώριση: 1. ΟΧΙ 2. ΝΑΙ 3. ΝΑΙ

Άσκ. 3. (δ)

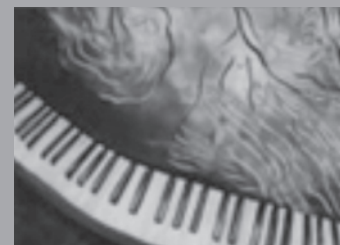
Συμπληρωματικό Υλικό

Εμβατήριο Ραντέτσκι (Γιόχαν Στράους Ι).

Ε΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΑΞΙΔΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

2. Στη χώρα του παραμυθιού

Σκοπός: Εξοικείωση με το *accelerando*, το *rallentando*, το *a tempo*, τον τονισμό, το *crescendo*, το *diminuendo*, τη μονομερή μορφή, την παύση τετάρτου και το τετραμερές μέτρο.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*	*		*
Εκτέλεσης	*	*	*		*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι	*		*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αναπνευστικές ασκήσεις. Οι μαθητές βρίσκονται σε κύκλο. Ακολουθούν τις ασκήσεις σε ρυθμικό καθρέφτη που τους δείχνει ο καθηγητής. Σωστή στάση, αναπνέουν αργά, το κεφάλι γέρνει αριστερά και ακολουθεί αργή κυκλική κίνηση, το κεφάλι δεξιά και ακολουθεί και πάλι κυκλική κίνηση. Στη συνέχεια, τεντώνουν ένα-ένα τα χέρια σαν να μαζεύουν κεράσια.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές χαλαρώνουν και συγκεντρώνονται.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής στη μέση του κύκλου χτυπά στο τύμπανο (ή παίζει στο πιάνο, κιθάρα, κ.λπ.) ρυθμική μουσική, στην οποία οι μαθητές κινούνται στο χώρο με επιτάχυνση - επιβράδυνση, χωρίς να ακουμπά ο ένας πάνω στον άλλο, αλλιώς θα βγαίνει από το παιγνίδι (**εκτέλεση, Επίπ. 1**).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές ακολουθούν τις οδηγίες/ρυθμούς που τους δίνει και αντιδρούν σωστά στις έννοιες, επιτάχυνση, επιβράδυνση, χρησιμοποιώντας το σώμα ως κρουστό όργανο (**εκτέλεση, επίπ. 1**).

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, για να εκτελέσουν την παρτιτούρα "Ρυθμοί Τρένου" (Train Rhythms) των Steve Block και Clive Kempton (**εκτέλεση, επίπ. 2**).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές συγχρονίζονται.

Ρυθμοί τρένου

Στηβ Μπλοκ/Κλάιβ Κέμπτον
Steve Block/Clive Kempton

Αργά - Επιτάχυνση > > επαναλαμβάνεται μέχρι να επιτευχθεί μια ικανοποιητική ταχύτητα

Σσσσ Χχααα Σσσσ Χχαααα

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εκτελούν τον πιο κάτω ρυθμό του θέματος του έργου "Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού" (Σουίτα "Peer Gynt", 4ο μέρος) του Edvard Grieg (**εκτέλεση, επίπ. 2**), τον οποίο έχει ο εκπαιδευτικός γραμμένο στον πίνακα, για να μπορεί να ελέγχει την επιτάχυνση. Στις επαναλήψεις να γίνεται επιτάχυνση (*accelerando*) και στην παύση τετάρτου οι μαθητές να χτυπούν το πόδι στο πάτωμα. Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στα *accelerando*.

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές συγχρονίζονται και προσέχουν τους τονισμούς, το *accelerando* και την παύση τετάρτου.

"Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού" 4ο μέρος από τη Σουίτα
"Peer Gynt" αρ. 1 του Έντβαρντ Γκρίνγκ

Σημ. Στην παύση τέταρτου, οι μαθητές να χτυπούν το πόδι στο πάτωμα.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση: Γίνεται ακρόαση του αποσπάσματος "Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού", (Σουίτα "Peer Gynt", 4ο μέρος) του Edvard Grieg (διάρκεια: 2':17") (βλ. Β. Μ.) (ακρόαση, επίπ. 2). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο crescendo και τη μονομερή μορφή. Οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά τη μονομερή μορφή. (ακρόαση, επίπ. 5). Γίνεται δευτέρα ακρόαση του έργου (ακρόαση, επίπ. 3), κατά τη διάρκεια της οποίας οι μαθητές συνοδεύουν (σε τέταρτα) με ήχους που παράγουν με το σώμα τους, ως κρουστό όργανο, ως εξής: Δύο χτυπήματα με παλαμάκια, δύο χτυπήματα στο στήθος, δύο χτυπήματα στους μηρούς και δύο χτυπήματα με τα πόδια. Να αναγνωρίζουν ακουστικά την επιτάχυνση, a tempo, τονισμό και χρωματισμούς (ακρόαση, επίπ. 5). Γίνεται αναφορά στο φαγκότο (άλλοι στόχοι/οργανογνωσία, επίπ.3).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές μπορούν (α) να αφουγκράζονται τη μουσική, να εκφράζονται λεκτικά για το περιεχόμενό της (ακρόαση, επίπ. 5), (β) να συγχρονίζονται και (γ) να εκφράζουν προσωπικά συναισθήματα για τη μουσική που ακούν. (ακρόαση, επίπ. 5).

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το τραγούδι/θέμα "Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού" (εκτέλεση, επίπ. 2) με έμφαση στα σημεία έκφρασης και προσθέτει το οσινάτο (βλ. Β.Μ.). Συνοδεύει στο πιάνο - κιθάρα. Αναφέρεται στον τονισμό. Οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά το πιτσικάτο στα έγχορδα και το φαγκότο. (ακρόαση, επίπ. 5). Πληροφορούνται για το συνθέτη Έντβαρντ Γκρίνγκ (άλλοι στόχοι/πληροφορίες, επίπ. 3).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές μπορούν (α) να διαβάσουν την παρτιτούρα του τραγουδιού/θέματος "Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού", (Σουίτα "Peer Gynt") του Edvard Grieg (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 3) και (β) να αναγνωρίσουν οπτικά τις έννοιες accelerando, rallentando, a tempo, crescendo, diminuendo, τη μονομερή μορφή, τον τονισμό και τα σημεία έκφρασης/δυναμικής (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 1).

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Προαιρετική δραστηριότητα. Οι μαθητές εκτελούν το τραγούδι ενορχηστρωμένο με έμφαση στις εκφραστικές έννοιες που έχουν διδαχθεί (βλ. Β. Μ.). Η ενορχήστρωση είναι ένα δείγμα, το οποίο μπορεί ο εκπαιδευτικός να διαφοροποιήσει (εκτέλεση, επίπ. 4).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές έχουν συγχρονισμό στην εκτέλεση και χρησιμοποιούν σωστά τα εκφραστικά στοιχεία.

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γίνεται ακρόαση του "Καγκουρώ" από το "Καρναβάλι των ζώων" του Camille Saint-Saens (διάρκεια: 0':56" π.). Οι μαθητές επισημαίνουν την επιβράδυνση (rallentando) (ακρόαση, επίπ. 5). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο diminuendo. Να επαναφέρουν πληροφορίες για το συνθέτη Camille Saint-Saens (Β' ενότ.,3) (άλλοι στόχοι/πληροφορίες, επίπ. 3).

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές επισημαίνουν την επιβράδυνση, την επιτάχυνση και το diminuendo.

9. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργικές Εργασίες (βλ. Τ. Ε.). Οι μαθητές σε ομάδες (α) δημιουργούν μια ηχοεικόνα σε μονομερή μορφή (σύνθεση, επίπ. 4), στην οποία χρησιμοποιούν χρωματισμούς και παύση τετάρτου. Στις επαναλήψεις να εναλλάσσεται η ταχύτητα (rallentando, accelerando, a tempo), η ένταση και ο τονισμός (σύνθεση, επίπ. 5) (β) Γράφουν τη σύνθεσή τους με συμβατική σημειογραφία (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 4) (γ) την αξιολογούν και σχολιάζουν επικοινωνιακά τη δική τους αλλά και την εργασία των άλλων ομάδων (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).

9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές είναι σε θέση (α) να συνεργαστούν για να δημιουργήσουν μια ηχοεικόνα σε μονομερή μορφή και να χρησιμοποιήσουν στη σύνθεσή τους τονισμό, χρωματισμούς, την παύση τετάρτου καθώς και εναλλαγές στην ταχύτητα και στην ένταση, (β) να παρουσιάζουν τη σύνθεσή τους στην τάξη (εκτέλεση, επίπ. 5) και να αξιολογούν τη δική τους σύνθεση καθώς και τις συνθέσεις των άλλων ομάδων.

10. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακουστική Αξιολόγηση. Οι μαθητές αναγνωρίζουν (βλ. Τ. Ε.) σε **ηχογραφημένα αποσπάσματα** την επιτάχυνση, την επιβράδυνση και το *a tempo* (**ακρόαση, επίη. 5**) (βλ. Β. Μ.): **(α)** Joseph και Johann Strauss II: Pizzicato Polka, opus 234 (απόσπασμα από το α' μέρος ή το τέλος) (διάρκεια: 2':56") **(β)** Johannes Brahms: Ουγγρικός χορός αρ. 5. (το μεσαίο μέρος) (διάρκεια: 2':59"). **(γ)** Καλίνκα, Ρωσικό λαϊκό τραγούδι (ρεφρέν μόνο) (διάρκεια ολόκληρου του τραγουδιού: 4':15")

10. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές είναι σε θέση να αναγνωρίζουν την επιτάχυνση, την επιβράδυνση και το *a tempo* σε ηχογραφημένα αποσπάσματα.

11. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές ερευνούν το διαδίκτυο ή άλλες πηγές, για να βρουν πληροφορίες για παραδόσεις άλλων χωρών (βλ. Τ. Ε.).

11. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές είναι σε θέση να ανατρέχουν στο διαδίκτυο ή σε άλλες πηγές, για να βρουν πληροφορίες για παραδόσεις άλλων χωρών.

ΛΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Ε. Γκρίνγκ: Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού (Πέερ Γκύντ). Φύλλο Ακρόασης: Ολόκληρο το μουσικό κομμάτι είναι βασισμένο σε μια ρυθμική/μελωδική πρόταση (**μονομερής μορφή**), η οποία επαναλαμβάνεται 19 φορές. Ο Έντβαρντ Γκρίνγκ, για να διατηρήσει αμείωτο το ενδιαφέρον του ακροατή και να περιγράψει πιστά τη σκηνή, χρησιμοποιεί: (α) επιτάχυνση (*accelerando*), (β) *crescendo*, (γ) προσθήκη οργάνων, (δ) προσθήκη φωνών στο αποκορύφωμα του κομματιού κ.ά.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Ακουστική Αναγνώριση (βλ. Τ. Ε.). (α) Επιτάχυνση (*accelerando*), έγχορδα (πιτακάτο), γκλόκεσπιλ (β) Επιτάχυνση (*accelerando*), *a tempo*, επιβράδυνση (*rallentando*), ορχήστρα (γ) Επιτάχυνση (*accelerando*), *a tempo*, ανδρική χορωδία.

ΣΤ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΧΟΡΕΥΩ ΜΟΥΣΙΚΑ

1 α. Χορεύω Ελληνικά 1 - Καλαματιανός

1 β. Χορεύω Ελληνικά 2 - Τσάμικος

2. Βαλς

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγούδι. Εκτέλεση, Κανόνas, ενορχήστρωση, ρυθμικά παιχνίδια, καλαματιανός, τσάμικος, βας.	Συγχρονισμός στην εκτέλεση και ενορχήστρωση. Σωστές τεχνικές εκτέλεσης.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Δημιουργία μελωδίας σε ρυθμό καλαματιανού (κλίμακα λα ελάσσονος αρμονικής). Αυτοσχεδιασμός (τεχνική 'χιπ-χοπ'). Ρυθμική συνοδεία σε ρυθμό Τσάμικο. Βιεννέζικο πάρτι του 19ου αιώνα.	Συνεργασία, οικοδόμηση γνώσεων, άσκηση εποικοδομητικής κριτικής.
ΑΚΡΟΑΣΗ Ακρόαση/ DVD μουσικής καλαματιανού, τσάμικου, βας.	Ακουστική αναγνώριση: ελάσσων αρμονικός τρόπος, τριημιτόνιο, ρυθμός τσάμικου και καλαματιανού, βας.
ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας.	Σύνδεση χορού - μουσικής. Απόλαυση ελληνικής παραδοσιακής μουσικής και παραδοσιακής (λαϊκής) μουσικής άλλων χωρών μέσα από το χορό και το τραγούδι.
ΣΤΟΧΟΙ Εξοικείωση με το μέτρο 7/8, τον καλαματιανό και τσάμικο ρυθμό, την κλίμακα της λα ελάσσονος αρμονικής, το τριημιτόνιο, τα ελληνικά παραδοσιακά όργανα και το βας. Άρπα.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ Ακουστική και οπτική αναγνώριση καλαματιανού και τσάμικου ρυθμού, βας. Διάκριση του τσάμικου ρυθμού από άλλα τριμερή μέτρα. Σύνδεση Παραδοσιακής μουσικής με έντεχνη ελληνική μουσική.
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ Χώρος-Χρόνος, Επικοινωνία, Πολιτισμός, Συνεργασία, Παράδοση, Μεταβολή-Εξέλιξη, Κριτική σκέψη, Σύνθεση.	

Διάρκεια: 3 περίοδοι

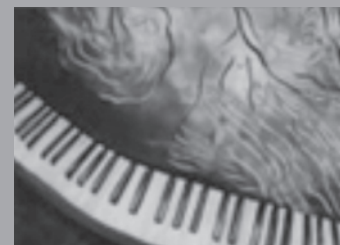
Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, μελωδικό όργανο, Αρμονικό, μελωδικό και κρουστό όργανο, μαγνητόφωνο ή Η.Υ.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο.

Ηχητικά παραδείγματα: Ν. Σκαλκώτα: Καλαματιανός (Πέντε Ελληνικοί Χοροί για Έγχορδα). Μ. Χατζιδάκι: Καλαματιανός (Μια μικρή λευκή αχιβάδα). Α. Μπαλτά: Andante dolente (Κυπριακή Σουίτα, III κίνηση). Δ. Σαββόπουλου: Τσάμικο. Ελληνικός δημοτικός χορός: Κάτω στου Βάλτου. Μ. Χατζιδάκι: Τσάμικος. Μ. Θεοδωράκη: Φινάλε (Άξιον Εστί). Μ. Χατζιδάκι: Τσάμικος ("Μια μικρή λευκή αχιβάδα"). J. Strauss II: "Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη".

ΣΤ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΧΟΡΕΥΩ ΜΟΥΣΙΚΑ

1 α. Χορεύω Ελληνικά 1 - Καλαματιανός

Σκοπός: Εκμάθηση του μέτρου 7/8, του Καλαματιανού ρυθμού, της Λα Ελάσσονος Αρμονικής Κλίμακας, του Τριμητονίου και της νότας Σολ δίεση.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης				*	*
Εκτέλεσης	*	*	*	*	*
Σύνθεσης	*			*	*
Άλλοι	*	*	*	*	*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο. **Χορός.** Ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές να χορέψουν (**εκτέλεση, επίπ. 1**) ενώ τραγουδούν (**εκτέλεση, επίπ. 2**) το παραδοσιακό τραγούδι Μακεδονίας "Μήλο μου κόκκινο" σε Καλαματιανό ρυθμό (διάρκεια 2':25", βλ. Β. Μ.).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές μπορούν να συνδέουν τα βασικά βήματα του καλαματιανού χορού με τον καλαματιανό ρυθμό (**άλλοι στόχοι/μουσική και κίνηση, επίπ. 1**), να χορεύουν με άνεση, ενώ τραγουδούν (**άλλοι στόχοι/μουσική και κίνηση, επίπ. 2**) και να απολαμβάνουν, γενικά, την παραδοσιακή χορευτική μουσική της Ελλάδας (**άλλοι στόχοι/ θετικές στάσεις, επίπ. 3**).

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές επιστρέφουν στις θέσεις τους. **Παιχνίδι. (α)** Ο εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές παροιμίες σε ρυθμικά σχήματα, σε μέτρο 7/8, για να τις επαναλάβουν οι μαθητές σαν ηχώ. **(β)** Οι μαθητές χωρίζονται σε 3-5 ομάδες (ανάλογα με τον αριθμό των παροιμιών που θα χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός). Η κάθε ομάδα εκτελεί μια από τις παροιμίες, χρησιμοποιώντας το σώμα ως κρουστό όργανο και την επαναλαμβάνει ως οστινάτο, ώστε να ακούονται όλες οι παροιμίες ταυτόχρονα (**εκτέλεση, επίπ. 1**) **(γ)** Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο Μέτρο 7/8.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές μπορούν να εκτελούν ταυτόχρονα διάφορα ρυθμικά σχήματα σε μέτρο 7/8 και αν αναπτύσσουν το αίσθημα του ρυθμού.

Το Παιχνίδι των παροιμιών σε ρυθμό Καλαματιανού

(α)

παλαμάκια

Άν - θρω - πος α - γράμ - μα - τος Ξύ - λο α - πε - λέ - κη - το.

(β)

ratschen, κτυπήματα στα γόνατα

Της γει - τό - νισ - σας τ'αυ - γά εί - ναι πά - ντα πιο με - γά - λα.

(γ)

κλικ, με τα δάκτυλα

Ό - ποιος βιά - ζε - ται σκο ντά - φτει. Ό - ποιος βιά - ζε - ται σκο ντά - φτει.

(δ)

παλαμάκια κλικ, με τα δάκτυλα παλαμάκια κλικ, με τα δάκτυλα

Μ'ό - ποιο δά - σκα - λο κα - θί - σεις τέ - τοια γράμ - μα - τα θα μά - θεις.

(ε)

παλαμάκια κλικ, με τα δάκτυλα παλαμάκια κλικ, με τα δάκτυλα

Απ - πόν απ - πέ - ξω του χο - ρού πολ - λά τρα ού - δκια Ξέ - ρει.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αυτοσχεδιασμός. Ο καθηγητής δίνει στους μαθητές τις νότες Μι, Φα, Σολ# και Λα της λα ελάσσονος αρμονικής και τους καλεί να αυτοσχεδιάσουν σε μελωδικά μουσικά όργανα, χρησιμοποιώντας ρυθμικά σχήματα σε μέτρο 7/8, παρόμοια με αυτά του προηγούμενου παιχνιδιού (σύνθεση, επίπ. 1): Μερικοί μαθητές εκτελούν ταυτόχρονα τις νότες ΛΑ και ΜΙ (μπορντούν) στο ρυθμό του καλαματιανού (τέταρτο, όγδοο, τέταρτο, τέταρτο), ενώ άλλοι μαθητές αυτοσχεδιάζουν με τη σειρά (σύνθεση, επίπ. 5).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν να αυτοσχεδιάσουν ρυθμικά (σύνθεση, επίπ. 1) στον καλαματιανό ρυθμό των 7/8 (σύνθεση, επίπ. 5), στη λα ελάσσονα αρμονική και αν χρησιμοποιούν το τριημιτόνιο (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 5).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γίνεται **φωνητική προθέρμανση**. Οι μαθητές παίρνουν την ορθή στάση για τραγούδι και τραγουδούν την πιο κάτω άσκηση, legato, χρωματικά προς τα πάνω μέχρι τη νότα Ντο' και πάλι πίσω μέχρι τη νότα που ξεκίνησαν. Το πρόσωπο να είναι χαλαρό, το κάτω σαγόνι να είναι ανοικτό και ακίνητο, η άκρη της γλώσσας να είναι πίσω από τα δόντια και οι μαθητές να στέλλουν, με το μυσάλο, τον ήχο ψηλά. Ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί συνοδεία με ρυθμό Καλαματιανού (τέταρτο, όγδοο, τέταρτο, τέταρτο).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές τραγουδούν σωστά, με ορθή στάση του σώματος και συγκεντρωμένα.

legato

ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου

19 ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου

19 ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

(α) **Τραγούδι. Διδασκαλία της Λα ελάσσονος αρμονικής.** Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το δημοτικό τραγούδι "Καλότuxα είναι τα βουνά" (εκτέλεση, επίπ. 2) (βλ. Β. Μ.), την κλίμακα της Λα ελάσσονος αρμονικής, τη νότα Σολ δίεση και το τριημιτόνιο (εκτέλεση, επίπ. 5) (βλ. Τ. Ε.). Οι μαθητές τραγουδούν το τραγούδι "Καλότuxα είναι τα βουνά" από παρτιτούρα (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 2) και με την

καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, τη λα ελάσσονα αρμονική (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 2). (β) **Ενορχήστρωση.** Οι μαθητές εκτελούν την ενορχήστρωση του πρώτου μέρους του τραγουδιού "Καλότυχα είναι τα βουνά" (εκτέλεση, επίπ. 4). (γ) Συγκρίνουν μεταξύ τους τα: "Μήλο μου κόκκινο" και "Καλότυχα είναι τα βουνά" (άλλοι στόχοι/ ύφος, επίπ. 4) (βλ. Τ. Ε.).

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές τραγουδούν με καλό τόνο, αναπνοή, στάση, φράσεις και έκφραση, αν αναγνωρίζουν ακουστικά (ακρόαση, επίπ. 5) τον ελάσσονα αρμονικό τρόπο και το τριημιτόνιο μέσα από το τραγούδι και αν εκτελούν τη λα ελάσσονα αρμονική κλίμακα από παρτιτούρα.

6. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Προαιρετική δραστηριότητα. Κανόνas. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το δίφωνο κανόνα "Θαλασσινός σκοπός" (βλ. Β. Μ.) (εκτέλεση, επίπ. 5).

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές τραγουδούν με σωστό τόνο και αν συγχρονίζονται.

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Ο εκπαιδευτικός προσφέρει στους μαθητές μια από τις πιο κάτω ακροάσεις (ακρόαση, επίπ. 4) για να αναγνωρίσουν τον καλαματιανό ρυθμό (ακρόαση, επίπ. 5) και στη συνέχεια δίνει πληροφορίες για τον Έλληνα συνθέτη του έργου που επέλεξε (βλ. Β. Μ., Τ. Ε.) (άλλοι στόχοι/ πληροφορίες, επίπ.4): (α) "Καλαματιανός" (Πέντε Ελληνικοί Χοροί για Έγχορδα) του Νίκου Σκαλκώτα. (διάρκεια: 1':55) (β) "Καλαματιανός" (Μια μικρή λευκή αχιβάδα) του Μάνου Χατζιδάκι (διάρκεια: 1':29") (γ) "Το ρέσι" Andante Dolente, (Κυπριακή Σουίτα για βιολί και πιάνο, III κίνηση) του Άλκη Μπαλτά (διάρκεια: 1':30"). Ο εκπαιδευτικός επισημαίνει τη θέση της παραδοσιακής μουσικής και ειδικά του ρυθμού των 7/8 στο έργο των Ελλήνων Συνθετών.

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά και οπτικά τον καλαματιανό ρυθμό μέσα από τα έργα Ελλήνων συνθετών (ακρόαση, επίπ. 5, άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 5).

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές σε ομάδες δημιουργούν ένα καλαματιανό σκοπό, στη λα ελάσσονα αρμονική (σύνθεση, επίπ. 4), σε δοσμένους στίχους και

ρυθμό, τον ενορχηστρώνουν (σύνθεση, επίπ. 5) (εκτέλεση, επίπ. 4) και τον παρουσιάζουν στην τάξη (εκτέλεση, επίπ. 5). Αξιολογούν την εργασία τους και αυτήν των συμμαθητών τους. (βλ. Τ. Ε.).

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν (α) να συνθέσουν ένα καλαματιανό χορό στη λα ελάσσονα, (β) να συνεργάζονται στις ομάδες τους και να αξιοποιούν τις εμπειρίες τους στη σύνθεση μουσικής, (γ) να παίρνουν αποφάσεις για τα όργανα που θα χρησιμοποιήσουν στην ενορχήστρωση και στην παρουσίαση της σύνθεσής τους και τέλος (δ) να αξιολογούν την αξιοποίηση του ρυθμού 7/8 στη σύνθεση μουσικής.

9. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Έρευνα στο διαδίκτυο. Οι μαθητές αναλαμβάνουν να ερευνήσουν στο διαδίκτυο και σε άλλες πηγές για τους σύγχρονους Έλληνες συνθέτες και τα έργα τους, στα οποία αξιοποιούν το ρυθμό 7/8.

9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές βρίσκουν πληροφορίες από άλλες πηγές και το διαδίκτυο.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 2.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ - ΔΙΑΦΟΡΕΣ		
	Καλότυχα είναι τα βουνά	Μήλο μου κόκκινο
Κλίμακα μείζων/ ελάσσων αρμονική	Ελάσσων Αρμονική	Μείζων Κλίμακα
Τριημιτόνιο	Υπάρχει το τριημιτόνιο	Δεν υπάρχει τριημιτόνιο
Μέτρο	Μέτρο 7/8	Μέτρο 7/8
Ρυθμός	Καλαματιανός	Καλαματιανός
Χαρακτήρας	Φυσιολατρικό. Νοσταλγικό	Ερωτικό. Χαρούμενο.

Συμπληρωματικό Υλικό

Διονύση Σαββόπουλου: Ας κρατήσουν οι χοροί

Ηλέκτρας Παπακώστα: Να διώξω τα σύννεφα

Παραδοσιακά Ελληνικά Τραγούδια: Το λεμονάκι, Παρασκευούλα, Καράβι-Καραβάκι, Σαμιώτισσα, Ο Χαραλάμπης.

ΣΤ΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΧΟΡΕΥΩ ΜΟΥΣΙΚΑ 1 β. Χορεύω Ελληνικά 2 - Τσάμικος

Σκοπός: Γνωριμία με το Τσάμικο και το παραδοσιακό κλαρίνο.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*		*	*
Εκτέλεσης	*	*			*
Σύνθεσης			*	*	*
Άλλοι	*	*	*		*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο ρυθμός του τσάμικου. Οι μαθητές βρίσκονται σε κύκλο, χωρισμένοι σε ομάδες. (α) Επαναλαμβάνουν ρυθμικά μοτίβα, στο ρυθμό του Τσάμικου, που τους δίνει ο καθηγητής τους. (β) Με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού δημιουργούν ένα είδος ρυθμικής συνοδείας σε ρυθμό τσάμικου, πάνω στον οποίο μαθητές, με τη σειρά, απαντούν με δικές τους ρυθμικές φράσεις σ' αυτές που τους δίνει ο καθηγητής (βλ. παραδείγματα πιο κάτω).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές απέκτησαν εμπειρίες στο ρυθμό του τσάμικου.

(α) Αν ο εκπαιδευτικός θέλει, μπορεί να χρησιμοποιήσει το δημοτικό τραγούδι "Κόρο που λάμπει"

Ε - δώ σ' αυτή τη γει - το - νιά δεν πρέ - πει ναίν' φεγ - γά - ρι
μον πρέ - πει να 'ναι συν - νε - φιά να 'ναι βα - θύ σκο - τά - δι.
Γιατ' έ - χω μια - γα - πη - τι - κιά και κεί - νηιν' το φεγ - γά - ρι,
που - ντες προ - βάλ - λει να τη δώ σκορ - πιέ - ται το σκο - τά - δι.

(“Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας” Α' Γυμνασίου, Έκδοση ΟΕΔΒ, 2008)

(β) Παραδείγματα συνοδείας σε ρυθμό Τσάμικου.

πχ. παλαμάκια

χτυπήματα στους μηρούς

πόδι

(γ) Παραδείγματα ρυθμικών φράσεων με την τεχνική “χιπ-χοπ”, πάνω από τη συνοδεία του ρυθμού Τσάμικου:

ερώτηση απάντηση

Έρ-θε το κα-λο-και - ρά - κι πά - με στην α-κρο για - λιά.

ερώτηση απάντηση

Πως μ'αρέ-σειη μου - σι - κή! Εί - ναι τό-σο μα-γι - κή.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Οι μαθητές ακούν απόσπασμα από το τραγούδι “Τσάμικο” του Διονύση Σαββόπουλου (διάρκεια: 2':45") (βλ. Β. Μ.) (ακρόαση, επίπ. 2) και το συγκρίνουν με τους δικούς τους ρυθμικούς αυτοσχεδιασμούς (άλλοι στόχοι/ύψος, επίπ. 4).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά και οπτικά το ρυθμό του τσάμικου, μπορούν να συγκρίνουν το “Τσάμικο” του Σαββόπουλου με τη δική τους εργασία και αν αναγνωρίζουν οπτικά τη διαφορά του τσάμικου ρυθμού από άλλα τριμερή μέτρα. (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 5).

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γίνεται **φωνητική προθέρμανση** μικρού μοτίβου δύο μέτρων, με τη συλλαβή “να”, στη Ντο μείζονα, πρώτα προς τα πάνω και ύστερα προς τα κάτω, σε επαναλαμβανόμενη νότα, στο ρυθμό του Τσάμικου, (παρεστιγμένο όγδοο -δέκατο έκτο, δύο όγδοα, δύο όγδοα, παρεστιγμένο μισό).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές τραγουδούν σωστά, με ορθή στάση του σώματος και έκφραση.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Χορός/Ακρόαση. Γίνεται ακρόαση του Ελληνικού δημοτικού Τσάμικου χορού "Κάτω στου βάλτου" (διάρκεια: 2':30" περίπου). Ο καθηγητής καλεί τους μαθητές να τραγουδήσουν (εκτέλεση, επίπ. 2) μαζί με την ακρόαση και όσους επιθυμούν να χορέψουν (εκτέλεση, επίπ. 5) (βλ. Β. Μ.). Γίνεται αναφορά στο παραδοσιακό κλαρίνο.

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές (α) χορεύουν με άνεση και απολαμβάνουν την ελληνική παραδοσιακή μουσική μέσα από το χορό και το τραγούδι (άλλοι στόχοι/ θετικές στάσεις, επίπ. 4) (β) τραγουδούν σωστά, με ορθή στάση του σώματος και συγκεντρωμένα. (γ) αφουγκράζονται τη δημοτική μουσική και εκφράζονται με ευχέρεια, λεκτικά για το περιεχόμενό της (ακρόαση, επίπ. 5).

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εκτέλεση (Φωνή/μουσικά όργανα). Ο καθηγητής διδάσκει το τραγούδι "Τσάμικο" του Μάνου Χατζιδάκι (βλ. Β. Μ.) (εκτέλεση, επίπ. 2). Οι μαθητές εκτελούν στα όργανα τάξης τα μέτρα 1-4-2-1 από το "Τσάμικο" του Μάνου Χατζιδάκι (εκτέλεση, επίπ. 5) (βλ. Β. Μ.). 5.

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) διαβάζουν παρτιτούρα, εκτελούν μουσική στη Φα μείζονα (άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 2), και (β) συγχρονίζονται.

7. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Ο εκπαιδευτικός προσφέρει στους μαθητές μια από τις πιο κάτω ακρόασεις (ακρόαση, επίπ. 4) και αυτοί αναγνωρίζουν σ' αυτή τον τσάμικο ρυθμό (ακρόαση, επίπ. 5): (α) "Τσάμικος" (36 Ελληνικοί Χοροί) του Νίκου Σκαλκώτα (διάρκεια: 2':32") (β) "Δοξαστικόν" (Άξιον Εστί) του Μίκη Θεοδωράκη (απόσπασμα, διάρκεια: 2' περίπου) (γ) "Τσάμικος" (Για μια μικρή λευκή αχιβάδα) του Μάνου

Χατζιδάκι (ΣΤ΄ ενότητα, διάρκεια: 1':04"). Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός προτρέπει τους μαθητές να ανατρέξουν σε προηγούμενα μαθήματα για να βρουν πληροφορίες για τους Ν. Σκαλκώτα, Μ. Χατζιδάκι (Δ΄ ενότητα μαθ.1) και Μ. Θεοδωράκη (μάθ. 10). (άλλοι στόχοι/πληροφορίες, επίπ. 3).

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές αναγνωρίζουν τον τσάμικο ρυθμό μέσα από ακροάσεις έργων έντεχνης και παραδοσιακής μουσικής (ακρόαση, επίπ. 5) και συνδέουν την παραδοσιακή μουσική με την Έντεχνη Ελληνική Μουσική (άλλοι στόχοι/ύφος, επίπ. 5)

ΛΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Φύλλα Ακροάσεων.

4β. Δοξαριστόν (Άξιον Εστί) του Μίκη Θεοδωράκη: 2 κιθάρες, σαντούρι, κρουστά, τύμπανο, πιάνο, μαντολίνο, χορωδία.

4γ. "Τσάμικος" (Για μια μικρή λευκή αχιβάδα) του Μάνου Χατζιδάκι: Α Α΄ Β Β΄ Α Α΄ (Τριμερής Μορφή)

8. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές εργάζονται σε άσκηση αξιολόγησης (βλ. Τ. Ε.), στην οποία αναγνωρίζουν τον τσάμικο ρυθμό μέσα από ακουστικά παραδείγματα (ακρόαση, επίπ. 5).

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές αναγνωρίζουν τον τσάμικο ρυθμό σε ηχογραφημένα μουσικά παραδείγματα.

9. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εργασία στο Διαδίκτυο (εργασία για το σπίτι). Οι μαθητές εργάζονται στο διαδίκτυο, για να βρουν πληροφορίες για το κλαρινέτο, να επιλέξουν ένα μουσικό κομμάτι που τους αρέσει και να συγκρίνουν το κλαρινέτο με το παραδοσιακό κλαρίνο.

9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές είναι ικανοί να ερευνούν το διαδίκτυο, για να βρουν πληροφορίες για το κλαρινέτο, να επιλέγουν ένα μουσικό κομμάτι που τους αρέσει και να συγκρίνουν το παραδοσιακό κλαρίνο με το κλαρινέτο.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ. 2. Ακουστική Αναγνώριση. Όχι. Ναι. Όχι. Όχι. Ναι.

“Κάτω στου Βάλτου τα χωριά”
Τσάμικος και Κλέφτικος

The first system of musical notation consists of a treble and bass clef staff. The treble staff contains a melody in 3/4 time, starting with a quarter note G4, followed by eighth notes A4, B4, and C5. The bass staff provides a harmonic accompaniment with chords in the right hand and single notes in the left hand.

The second system continues the melody and accompaniment. It includes a repeat sign in the treble staff after the first measure, followed by a change in the bass line.

The third system continues the piece, showing further development of the melody and accompaniment.

The fourth system concludes the piece with a final cadence in both staves.

ΣΤ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΧΟΡΕΥΩ ΜΟΥΣΙΚΑ

2. Χορεύω ευρωπαϊκά - Βαλς

Σκοπός: Γνωριμία με το Βαλς

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης	*	*	*		*
Εκτέλεσης		*	*		*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι		*	*	*	

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση/παρακολούθηση σε DVD. Οι μαθητές παρακολουθούν με χορογραφία, μέρος συναυλίας της Βιέννης, σε DVD, απόσπασμα από το βαλς "Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη" του Johann Strauss II (ακρόαση, επίπ. 1).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές συνδέουν τη μουσική με το χορό και την εποχή του 19ου αιώνα και εκφράζουν τα συναισθήματά τους γι αυτά που βλέπουν κι ακούν (άλλοι στόχοι/ ιστορία, θετικές στάσεις, επίπ. 3).

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Φωνητική προθέρμανση. Γίνεται φωνητική προθέρμανση, χρωματικά προς τα πάνω, βασισμένη στο α' θέμα του βαλς "Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη" του Johann Strauss II (βλ. Β. Ε.). Να τραγουδηθεί χρωματικά προς τα πάνω και πάλι πίσω στη Λα μείζονα.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές τραγουδούν με ρυθμική ακρίβεια, ορθότητα στον τόνο, την αναγνώση και την έκφραση.

Φωνητική Προθέρμανση.

VΤΟΥΝΤΟΥΝΤΟΥ VΤΟΥΝΤΟΥ VΤΟΥΝΤΟΥ VΤΟΥ VΤΟΥΝΤΟΥΝΤΟΥ VΤΟΥΝΤΟΥ VΤΟΥΝΤΟΥ VΤΟΥ ΚΤΛ

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι/Ακρόαση. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει στους μαθητές απόσπασμα από το βαλς "Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη" του Johann Strauss II (βλ. Β. Μ.). Γίνεται ακρόαση (ακρόαση, επίπ. 3) του ίδιου αποσπάσματος (4' περίπου. Διάρκεια ολόκληρου: 1 Ο':02"), ενώ οι μαθητές παρακολουθούν τα θέματα στο βιβλίο τους (βλ. Β. Μ.). Ο εκπαιδευτικός δίνει μερικά στοιχεία για το Βαλς.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές αναγνωρίζουν ακουστικά (ακρόαση, επίπ. 3) και οπτικά (από παρτιτούρα) (άλλοι στόχοι/ σημειογραφία, επίπ. 4) τα μέρη του αποσπάσματος από το βαλς "Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη" του Johann Strauss II.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το τραγούδι "Τα θερινά τα σινεμά" του Λουκιανού Κηλαϊδόνη που είναι γραμμένο σε αργό ρυθμό βαλς (μέτρο 3/4) (εκτέλεση, επίπ. 2).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές τραγουδούν σωστά, με έκφραση, απολαμβάνουν τη μουσική και αναγνωρίζουν το τριμερές μέτρο.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες, για να δημιουργήσουν ένα βιεννέζικο πάρτι του 19ου αιώνα. (α) Οι δυο ομάδες θα ασχοληθούν με τη δημιουργία μουσικής βαλς (σύνθεση, επίπ. 5) με απλό τρόπο, χωρίς μετατροπίες. Οι άλλες δύο ομάδες θα δημιουργήσουν χορογραφία (εκτέλεση, επίπ. 5) (βλ. Τ. Ε.). (β) Οι μαθητές παρουσιάζουν ενορχηστρωμένες τις συνθέσεις τους και τις χορογραφίες τους στην τάξη σε ανάλογη ατμόσφαιρα, με σκοπό να ζωντανέψουν το κλίμα της εποχής (εκτέλεση, επίπ. 5) (βλ. Τ. Ε.).

Προετοιμασία από το προηγούμενο μάθημα. Ο εκπαιδευτικός ενημερώνει σχετικά τους μαθητές του από το προηγούμενο μάθημα, ώστε, εάν επιθυμούν, να φέρουν διάφορα υλικά που θα τα χρησιμοποιήσουν στην παρουσίασή τους. Μια ή δύο ομάδες θα αποτελούνται από παιδιά που αγαπούν το χορό. Ίσως να προετοιμάσουν το βαλς.

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) δημιουργούν μουσική βαλς με τις ανάλογες αντιθέσεις και επαναλήψεις, (β) απολαμβάνουν τη μουσική του βαλς και (γ) έχουν εξοικειωθεί με τα ήθη και τις συνήθειες της εποχής (κοστούμια, χοροί κ.τ.λ.) (άλλοι στόχοι/ ιστορία, επίπ. 3).

Συμπληρωματικό Υλικό

Βαλς με την Παιδική Χορωδία της Βιέννης (Ψηφιακοί Δίσκοι ή DVD), Λ. Κηλαϊδόνη: Το πάρτι, Στ. Κραουνάκη: Φωτογραφία, Στ.: Ξαρχάκος: Το καφενείο η Ελλάς, Ε. Ρεμπούτσικα: Τα εφτά ποτήρια Μ. Σουγιούλ: Για μας κεληαδούν τα πουλιά, Άστα τα μαλάκια σου, Μ. Χατζιδάκι: Το βαλς των χαμένων ονείρων, L. van Beethoven: Μινοπέτο στη Σολ, Ρ. Ι. Tchaikovsky: Το βαλς των λουλουδιών (Καρυοθραύστης).

Ζ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ 2

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
<p>ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγουδι/ενορχήστρωση: "Λεμονάκι". Εκτέλεση: ρυθμικό παιχνίδι "Ρυθμοί τρένου" των Σπβ Μπλοκ και Κλάιβ Κέμπτον.</p>	<p>Τραγουδι σε ορθό τόνο, σε μέτρο 7/8 με ευχέρεια. Συγχρονισμός στην εκτέλεση και ενορχήστρωση.</p>
<p>ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Δημιουργία ηχοεικόνων.</p>	<p>Χρήση μουσικών εννοιών και δεξιοτήτων στις συνθέσεις τους. Συνεργασία στην ομάδα τους.</p>
<p>ΑΚΡΟΑΣΗ Ακρόαση: "Εισαγωγή" από την όπερα "Κάρμεν" του Ζωρζ Μπιζέ .</p>	<p>Ακουστική αναγνώριση της μορφής Ροντό.</p>
<p>ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας.</p>	<p>Απόλαυση της μουσικής και του μουσικού παιχνιδιού.</p>
<p>ΣΤΟΧΟΙ Εμβάθυνση: <u>Μέτρα</u>: διμερές, τριμερές, μέτρο 7/8, Καλαματιανός και τσάμικος ρυθμός. Μορφή: διμερής, μορφή Ροντό. <u>Έκφραση</u>: accelerando, rallentando, a tempo, crescendo, diminuendo <u>Κλίμακες</u>: μείζων/ελάσσων <u>Χοροί</u>: Καλαματιανός, Τσάμικος, Βαλς.</p>	<p>ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ Χρήση των εννοιών που διδάχθηκαν μέσα από τραγουδι, εκτέλεση μουσικού οργάνου, ενορχήστρωση, ακρόαση και δημιουργικές εργασίες. Ακουστική και οπτική αναγνώριση: διμερές και το τριμερές μέτρο, Καλαματιανός, τσάμικος και βαλς, μουσικής σε μείζονα ή ελάσσονα κλίμακα.</p>
<p>ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ Χώρος-Χρόνος, Επικοινωνία, Πολιτισμός, Συνεργασία, Παράδοση, Μεταβολή-Εξέλιξη, Ομοιότητα-Διαφορά, Κριτική σκέψη, Σύνθεση.</p>	

Διάρκεια: 3 περίοδοι

Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, μελωδικό όργανο, Αρμονικό, μελωδικό και κρουστό όργανο, μαγνητόφωνο ή Η.Υ.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο. Προαιρετικά: κοστούμια εποχής.

Ηχητικά παραδείγματα: G. Bizet: Εισαγωγή ("Κάρμεν"). J. Brahms: Ουγγρικός Χορός Αρ. 5. J. Haydn: Συμφωνία της Εκπλήξεως, Η κίνηση (βασικό θέμα), Βαλς Τσαϊκόφσκι/ Γ. Στράους: Βιεννέζικο αίμα, δημοτικά: Καράβι-Καραβάκι, Σαμιώτισσα Μ. Θεοδωράκη: Βασίλειψες αστέρι μου, Φινάλε (Ζορμπάς). Μ. Χατζιδάκι: Ο μύθος.

Ζ' ΕΝΟΤΗΤΑ: Ας κάνουμε μια επανάληψη (2)

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης				*	*
Εκτέλεσης	*	*	*		*
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι		*	*		*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Επανάληψη: Accelerando, rallentando, a tempo.

(α). Ρυθμικό παιχνίδι. Ο εκπαιδευτικός διδάσκει το ρυθμικό παιχνίδι "Ρυθμοί τρένου" των Steve Block/Clive Kempton (βλ. Β. Μ.).

(β). Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές χωρισμένοι σε 4 ομάδες χρησιμοποιούν μουσικά όργανα τάξης και φωνές με διάφορους τρόπους εκτέλεσης, για να περιγράψουν με ήχους διάφορες εικόνες που τους δίδονται (βλ. Τ. Ε.). Χρησιμοποιούν στη σύνθεσή τους τις εκφραστικές έννοιες/ ιδιότητες του ήχου ένταση (crescendo, diminuendo), ταχύτητα-ρυθμική αγωγή (accelerando, rallentando, a tempo). Καταγράφουν τη δημιουργία τους με προσωπική σημειογραφία (**άλλοι στόχοι/σημειογραφία, επίπ. 2**), την παρουσιάζουν στην υπόλοιπη τάξη και την αξιολογούν καθώς και τις συνθέσεις των συμμαθητών τους.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές εκτελούν (**εκτέλεση, επίπ. 1**) με επιτυχία το ρυθμικό παιχνίδι "Ρυθμοί τρένου" και εφαρμόζουν στις συνθέσεις τους (**σύνθεση, επίπ. 5**) τις εκφραστικές έννοιες/ιδιότητες του ήχου, καθώς και την τριμερή μορφή. Ελέγχει, επίσης, αν οι μαθητές μπορούν να ασκούν εποικοδομητική κριτική στις συνθέσεις τους και στις συνθέσεις των συμμαθητών τους (**άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5**).

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Επανάληψη: Μέτρο 7/8, Καλαματιανός, διμερής μορφή.

Τραγούδι/ Ενορχήστρωση. (α) Οι μαθητές τραγουδούν το ελληνικό δημοτικό τραγούδι "Λεμονάκι" (**εκτέλεση, επίπ. 2**). Βρίσκουν ότι είναι σε μέτρο 7/8, σε ρυθμό καλαματιανό και σε διμερή μορφή **(β)** Εκτελούν το α' μέρος του τραγουδιού και τραγουδούν το β' μέρος (**εκτέλεση, επίπ. 5**).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν (α) να τραγουδούν στον ορθό τόνο, σε μέτρο 7/8 και να εκτελούν μια μελωδία με μουσικά όργανα τάξης (β) να αναγνωρίζουν το μέτρο 7/8, τον καλαματιανό ρυθμό και τη διμερή μορφή.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**Επανάληψη: Μορφή Ροντό**

Ακρόαση. Ο εκπαιδευτικός εκτελεί με τη σειρά τα 4 βασικά θέματα της "Εισαγωγής" στην όπερα "Κάρμεν" του Ζωρζ Μπιζέ. Στη συνέχεια οι μαθητές ενώ ακούν προσεκτικά το έργο (διάρκεια: 2':15"), σημειώνουν με ποια σειρά ακούν τα θέματα και αναγνωρίζουν τη μορφή ροντό.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές μπορούν να αναγνωρίσουν ακουστικά τη μορφή ροντό (ακρόαση, επίπ. 5).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές εργάζονται σε ασκήσεις αξιολόγησης, στις οποίες πρέπει να αναγνωρίσουν ακουστικά το διμερές και το τριμερές μέτρο, τους χορούς βαλς, καλαματιανό, τσάμικο και συρτάκι, καθώς και εάν η μουσική που ακούν είναι γραμμένη σε μείζονα ή ελάσσονα κλίμακα (βλ. Τ.Ε.) (ακρόαση, επίπ. 5). Εργασία στο σπίτι. Οι μαθητές μπορούν να χωρίσουν σε μέτρα μικρά αποσπάσματα μουσικών κομματιών που είναι γραμμένα σε διμερές ή τριμερές μέτρο και να λύσουν ένα σταυρόλεξο (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 5).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές μπορούν να λύσουν σωστά τις ασκήσεις αξιολόγησης.

ΛΥΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Εισαγωγή από την όπερα "Κάρμεν" του Ζωρζ Μπιζέ: α α β β α γ γ α

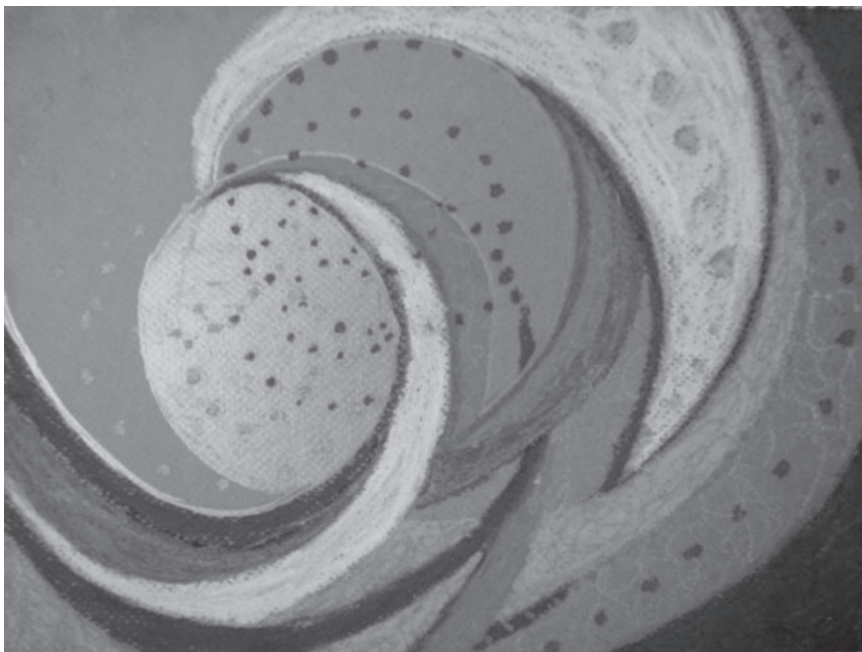
ΛΥΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Άσκ.2. (α) Τριμερές μέτρο, Βαλς (β) Μέτρο 7/8, Καλαματιανός (γ) Τριμερές Μέτρο, Τσάμικος (δ) Διμερές Μέτρο, Συρτάκι.

Άσκ. 3. (α) Ελάσσων (β) Μείζων (γ) Μείζων (δ) Ελάσσων

Λύσεις Σταυρόλεξου. Οριζόντια: (1) κλαρίνο (2) πίκολο (3) κόρνο (4) βιόλα (5) τρομπόνι (6) άρπα (7) τύμπανο (8) φλάουτο (9) ντέφι (10) τρομπέτες. **Κάθετα:** (1) φαγκότο (2) κοντραμπάσο (3) πνευστό (4) τρίγωνο (5) τούμπα (6) βιολί (7) καστανιέτες (8) βιολοντσέλο (9) κρουστά.

Η' ΕΝΟΤΗΤΑ:
ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ
Το Νερό

22-25. Μαθήματα

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ Α.Π.Σ.	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΤΕΛΕΣΗ Τραγουδι, Εκτέλεση, Ενορχήστρωση.	Ορθός τόνος, ομοιογένεια ήχου.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Πειραματισμός με διάφορους τρόπους παραγωγής ήχου. Δημιουργία ηχοεικόνων.	Παρουσίαση εργασίας. Συνεργασία, αξιολόγηση.
ΑΚΡΟΑΣΗ Μουσικές ακρόασεις με θέμα το νερό.	Προσεκτική ακρόαση, Παρατήρηση, Κατανόηση, Σχολιασμός.
ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ανάγνωση και γραφή παρτιτούρας.	Απόλαυση της μουσικής και του μουσικού παιχνιδιού.
ΣΤΟΧΟΙ Προγραμματική Μουσική.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ Δημιουργία, Παρουσίαση, Απόλαυση.
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ Χώρος-Χρόνος, Επικοινωνία, Πολιτισμός, Συνεργασία, Παράδοση, Μεταβολή-Εξέλιξη, Ομοιότητα-Διαφορά, Κριτική σκέψη, Σύθεση.	

Διάρκεια: 4 περίοδοι

Υλικά και μέσα για τον καθηγητή/τρια: CD player, μελωδικό όργανο, Αρμονικό, μελωδικό και κρουστό όργανο, μαγνητόφωνο ή Η.Υ.

Για το Μαθητή/τρια: Μελωδικό ή ρυθμικό όργανο.

Ηχητικά παραδείγματα: Μ. Ραβέλ: "Jeux d' eau" (Παιχνίδια του νερού) για πιάνο. Στ. Σπανουδάκη: Θάλασσα. Ε. Grieg: Η επιστροφή του Πέερ Γκυντ. Καταίγιδα στη θάλασσα (Σούιτα αρ.2, "Πέερ Γκυντ"). G. Ligeti: Ατμόσφαιρες. Ζ. Όφφενμπαχ: Βαρκαρόλα (Παραμύθια του Χόφμαν).

Η΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ 1 α. Το νερό

Πρότζεκτ.

Τα πολυθεματικά προγράμματα τύπου "πρότζεκτ" βοηθούν στην εκπλήρωση των στόχων της μουσικής Παιδείας μέσα από την έκφραση που δίνεται στη συνεργατική Μάθηση, την ανάπτυξη της φαντασίας και της κριτικής σκέψης. Δίνονται ευκαιρίες για σύνδεση με άλλα μαθήματα του Αναλυτικού Προγράμματος και παρέχονται ποικίλες ποιοτικές μουσικές εμπειρίες, οι οποίες ταιριάζουν στις ανάγκες του κάθε ατόμου, ενώ παράλληλα συμβάλλουν στην ανάπτυξη της αισθητικής και της μουσικότητας. Με τα "πρότζεκτ", τα παιδιά βοηθούνται να αξιολογούν τον κόσμο τους και να επιλέγουν εναλλακτικές λύσεις ή δράσεις που θα τους ικανοποιούν και θα τους οδηγούν στην ολοκλήρωση και ευτυχία.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*	*		
Εκτέλεσης	*	*		*	
Σύνθεσης			*		*
Άλλοι			*	*	

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Παιχνίδια με το νερό. Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες (βλ. Β. Μ.), για να πειραματιστούν με διάφορους ήχους που παράγονται, όταν οι μαθητές: (α) γεμίζουν μικρές κούπες με νερό από κουβάδες με νερό και τις αδειάζουν πίσω στους κουβάδες αργά (β) ανεβοκατεβάζουν σε κουβάδες με νερό, χάλκινους σωλήνες κρεμασμένους από σπάγκους και ταυτόχρονα τους χτυπούν με διάφορους τρόπους, χρησιμοποιώντας μεταλλικούς επικρουστήρες ή μεταλλικά κουτάλια (γ) φυσούν σε πλαστικά μπουκάλια με διαφορετική ποσότητα νερού (δ) χτυπούν με μεταλλικά κουτάλια γυάλινα ποτήρια με διαφορετική ποσότητα νερού. Η κάθε ομάδα δημιουργεί ένα μικρό έργο με τους ήχους που επέλεξε (σύνθεση, επίπ.3), το παρουσιάζει στην υπόλοιπη τάξη (εκτέλεση, επίπ.1) και το αξιολογεί (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ. 3).

Σημ. Η δραστηριότητα αυτή πρέπει να προετοιμαστεί από το προηγούμενο μάθημα: Ο εκπαιδευτικός να φροντίσει, ώστε να υπάρχουν κουβάδες με νερό, κούπες, μεταλλικοί επικρουστήρες, μεταλλικά κουτάλια κ.λπ.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές μπορούν (α) να πειραματί-

ζονται με διάφορους ήχους που παράγονται από αντικείμενα που περιέχουν νερό, όταν αδειάζουν σ' αυτά κούπες με νερό, τα χτυπούν, τα φυσούν ή ανεβοκατεβάζουν σ' αυτά χάλκινους σωλήνες, **(β)** να χρησιμοποιούν τους ήχους που ανακάλυψαν και επέλεξαν στη δημιουργία μικρού έργου, **(γ)** να παρουσιάζουν τη σύνθεσή τους στην τάξη και να την αξιολογούν.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γίνεται **συζήτηση για το νερό**. Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί τα παιδιά έτσι ώστε να υπάρχει ένας καταιγισμός από ιδέες, τις οποίες σημειώνει στον πίνακα. **ΤΡΑΓΟΥΔΙ**. Τραγουδούν το ελληνικό δημοτικό τραγούδι "Ένα νερό κυρά Βαγγελιώ" (**εκτέλεση, επίπ. 2**). **ΑΚΡΟΑΣΗ**. Γίνεται ακρόαση αποσπάσματος 2' από το έργο "Jeux d' eau" (Παιχνίδια του νερού) για πιάνο του Μωρίς Ραβέλ (διάρκεια ολόκληρου: 5':36") (βλ. Β. Μ.) (**ακρόαση, επίπ. 2**). Ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στην "Προγραμματική Μουσική".

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές **(α)** έχουν ιδέες αναφορικά με εικόνες που έχουν σχέση με το νερό, **(β)** τραγουδούν στον ορθό τόνο και με ομοιογένεια ήχου, **(γ)** ακούν με προσοχή και κατανοούν το σύντομο απόσπασμα από το έργο "Παιχνίδια του νερού" του Μωρίς Ραβέλ.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μια καταιγίδα. (α) Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές χωρίζονται σε 4 ομάδες: **Α' ομάδα: βροχή**. Χτυπήματα δακτύλων στα θρανία, στην παλάμη τους, ή στο πάτωμα, κοφτές ψηλές νότες στα γκλόνκεσπίηλ, **Β' ομάδα: άνεμος**. Φύσημα στα μπουκάλια, χρήση φωνής, φύσημα στο στόμιο του αυλού, φύσημα σε κόλλες χαρτιού, ή σκίσιμο του χαρτιού. **Γ' ομάδα: Μαύρα σύννεφα που μαζεύονται στον ουρανό**. Παράφωνες συγχορδίες στις μελόντικες/αρμόνια ή άλλα μελωδικά όργανα τάξης. **Δ' ομάδα: βροντές**. Τρέμολο που δυναμώνει και σταματά απότομα στην γκραν-κάσα/τύμπανα ή άλλα κρουστά όργανα τάξης. Ο εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη δοκιμή της κάθε ομάδας και διευθύνει το έργο. Δεν χρειάζεται να δοθεί χρόνος στις ομάδες για προετοιμασία. **(β) Ακρόαση**. Γίνεται ακρόαση της 4ης κίνησης της Συμφωνίας (Καταιγίδα) αρ. 6 "Ποιμενικής" του Λούντβιχ βαν Μπετόβεν (διάρκεια: 3':33") (**ακρόαση, επίπ. 3**). Οι μαθητές σχολιάζουν το έργο που άκουσαν και τον τρόπο με τον οποίο ο συνθέτης έδωσε την εικόνα της καταιγίδας.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές ανταποκρίνονται θετικά στη δημιουργική εργασία, ακούν με προσοχή την 4η κίνηση από τη Συμφωνία αρ. 6 "Ποιμενική" του Λούντβιχ βαν Μπετόβεν και κάνουν παρατηρήσεις.

Δημιουργική Εργασία με θέμα το "νερό".

Οδηγίες. Οι μαθητές, χωρισμένοι σε 4 ομάδες, θα εργάζονται δημιουργικά στις ομάδες τους, στο ίδιο θέμα, σε κάθε φάση του 'πρότζεκτ', (4α μαθήματα). Σε κάθε μάθημα θα χρησιμοποιούν και θα προσθέτουν νέο υλικό και εμπειρίες, θα κάνουν αλλαγές, θα τελειοποιούν την εργασία τους, θα την παρουσιάζουν και θα την αξιολογούν. Στη χρονική διάρκεια που μεσολαβεί στα μαθήματα της Η΄ ενότητας θα ερευνούν το θέμα που επέλεξαν και θα ολοκληρώνουν τις μελέτες τους. Το 4ο (τέταρτο) μάθημα θα αφιερωθεί στην τελική παρουσίαση των εργασιών των μαθητών.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

α) Χωρισμός σε ομάδες. Επιλογή θεμάτων. Ο εκπαιδευτικός δίνει μια σειρά από θέματα στους μαθητές οι οποίοι είναι χωρισμένοι σε 4 ομάδες. Η κάθε ομάδα θα επιλέξει ένα θέμα, για να δημιουργήσει ένα μικρό έργο (σύνθεση, επίπ. 5) (βλ. οδηγίες στο Τ. Ε.). Θα δημιουργηθούν, επίσης, πολύ μικρές ομάδες του ενός ή των δύο μαθητών οι οποίες παράλληλα με τη συμμετοχή τους στην ομάδα τους, θα αναλάβουν τα πιο κάτω: Ομάδες Εργασίας. (1) Ομάδα Κινηματογραφιστών/φωτογράφων. Θα οπτικογραφούν/φωτογραφίζουν τις ομάδες κατά την εργασία τους στην τάξη, καθώς και το τελικό αποτέλεσμα, (2) Ομάδα κοστομιών/ σκηνογράφων/ διακόσμησης, (3) Ομάδα Ήχου. Θα ηχογραφούν τις ομάδες κατά την εργασία τους στην τάξη, καθώς και το τελικό αποτέλεσμα, (4) Ομάδα Φωτισμού (5) Ομάδα Δημοσιογραφίας (Δημόσιες σχέσεις, Διαφήμιση. Πρόγραμμα, προσκλήσεις, άρθρο στο περιοδικό του σχολείου, συνεντεύξεις). (β) Παρουσίαση των ομάδων και αξιολόγηση της εργασίας τους (εκτέλεση, επίπ. 4, άλλοι στόχοι, αξιολόγηση, επίπ. 5).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές (α) αναπτύσσουν τη φαντασία και δημιουργούν με ενθουσιασμό τις διάφορες ηχοεικόνες που έχουν επιλέξει (β) ερευνούν στο διαδίκτυο και σε άλλες πηγές για να βρουν πληροφορίες σχετικές με το νερό και το θέμα της ομάδας τους.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Ελληνικό Δημοτικό: Ένα νερό κυρά Βαγγελιώ. Φρ. Λιστ: "Παιχνίδια του νερού στην Έπαυλη ντ' Εστέ", για πιάνο ("Anne de Pelerinage III", 4). Δ. Παπαδημητρίου: Τρέχει το νερό. Φρ. Σοπέν: Πρελούδιο, έργο 28, αρ. 15 σε Ρε ύφεση μείζονα (γνωστό και ως "σταγόνες της βροχής". Μ. Χατζιδάκι: Η βροχή (Το χαμόγελο της Τζοκόντα), Το σύννεφο έφερε βροχή. Γ. Χατζηνάσιου: Πέφτει βροχή.

Η' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ 1 β. Το νερό-θάλασσα

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης		*		*	
Εκτέλεσης		*		*	
Σύνθεσης				*	*
Άλλοι			*		*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μουσική και κίνηση.

ΥΛΙΚΑ: Τρία υφάσματα λεπτά και βαριά (για να κινούνται εύκολα), 4 μέτρα πανί μήκος Χ 1 μέτρο πλάτος, σε τρία διαφορετικά χρώματα (γαλάζιο, λευκό, γαλάζιο σκούρο). Οι μαθητές μπορούν να ετοιμάσουν, προαιρετικά στο σπίτι τους ή στο μάθημα της Τέχνης/Τεχνολογίας κουπιά και πανί βάρκας. (Σημ. Τα υλικά της δραστηριότητας αυτής πρέπει να ετοιμαστούν από το προηγούμενο μάθημα).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ (βλ. Τ. Ε.). 1. Οι μαθητές χωρίζονται σε 4 ομάδες: **Ομάδα Α. Τα κύματα.** Έξι μαθητές -δύο για κάθε ύφασμα- κουνούν τα υφάσματα έτσι, ώστε να θυμίζουν τη θάλασσα με τα κύματά της. Η θάλασσα κάποτε θα είναι ήρεμη και κάποτε θα είναι αγριεμένη. Στην περίπτωση που δεν υπάρχουν υφάσματα οι μαθητές να φανταστούν ότι είναι τα κύματα και να κινηθούν ανάλογα. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν γαλάζια, λευκά και γαλάζια σκούρα μεγάλα μαντήλια. **Ομάδα Β. Οι ψαράδες με τα δίχτυα τους.** **Ομάδα Γ. Οι κωπηλάτες** οι οποίοι θα διασχίζουν κωπηλατώντας τη θάλασσα **Ομάδα Δ. Οι γλάροι.** 2. Οι μαθητές διαβάζουν τη μικρή ιστορία στο Τετράδιο Εργασιών και ακούν μέρος της μουσικής του έργου "Θάλασσα" του Σταμάτη Σπανουδάκη (διάρκεια: 5':45", ακρόαση, επίπ.2). Αποφασίζουν τι κινήσεις θα χρησιμοποιήσουν και με ποια σειρά 3. Η κάθε ομάδα αυτοσχεδιάζει κίνηση (άλλοι στόχοι/κίνηση, επίπ.3, αυτοσχεδιασμός, επίπ. 4) στην ηχογραφημένη μουσική.

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν διάφορες ιδέες αναφορικά με τη δημιουργία κίνησης στη μουσική που ακούν και να τις εφαρμόσουν στην πράξη.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τραγούδι/εκτέλεση: Οι μαθητές τραγουδούν το ελληνικό δημοτικό τραγούδι "Ο Μάουκας" (εκτέλεση, επίπ. 2) και εκτελούν με μουσικά όργανα τάξης το δεύτερο μέρος του τραγουδιού (βλ. Β. Μ.) (εκτέλεση, επίπ.4).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές μπορούν (α) να τραγουδούν σωστά, και στο ορθό τονικό ύψος και (β) να εκτελούν με μουσικά όργανα τάξης.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακρόαση. Γίνεται ακρόαση του αποσπάσματος "Η επιστροφή του Πέερ Γκυντ. Καταιγίδα στη θάλασσα" (Σούιτα αρ.2 "Πέερ Γκυντ") του Edvard Grieg (διάρκεια: 3':05") (βλ. Β. Μ.).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές ακούν με προσοχή και αντιλαμβάνονται στη μουσική ακρόαση, τα μουσικά στοιχεία του έργου (μουσικές φράσεις, ερωτήσεις-απαντήσεις, μουσικά όργανα που ξεχωρίζουν στην ενορχήστρωση, κ.λπ.) (ακρόαση, επίπ. 4).

4. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές εργάζονται στις ομάδες τους, στα θέματα που είχαν επιλέξει το προηγούμενο μάθημα. Κάνουν αλλαγές στη σύνθεσή τους και διορθώσεις. Προσθέτουν κίνηση, ήχους από τον Η.Υ. και γενικά, νέο υλικό σύμφωνα με τις νέες εμπειρίες που απέκτησαν (σύνθεση, επίπ.5). Παρουσιάζουν την εργασία τους στην υπόλοιπη τάξη και την αξιολογούν (βλ. Τ. Ε.) (άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ.).

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές έχουν αφομοιώσει τα νέα στοιχεία που διδάχτηκαν στο μάθημα και αν τα χρησιμοποιούν στη δημιουργική τους εργασία, για να την τελειοποιήσουν.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εργασία για το σπίτι. Οι μαθητές εργάζονται σε ζευγάρια και χρησιμοποιούν το διαδίκτυο ή/και διάφορες άλλες πηγές, για να μαζέψουν πληροφορίες για ένα από τα ακόλουθα θέματα: (α) Τραγούδια της ξενιτιάς, τραγούδια για ψαράδες και τραγούδια για τη θάλασσα. (β) Ιστορίες από τη Μυθολογία που έχουν σχέση με τη θάλασσα. (γ) Έργα ζωγραφικής, ποίησης με θέμα τη θάλασσα. (δ) Μεγάλες ναυμαχίες που έκριναν την ιστορία λαών.

5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει σε ποιο βαθμό οι μαθητές εργάστηκαν σε ζευγάρια και χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο ή/ και άλλες πηγές, για να βρουν πληροφορίες για θέματα που σχετίζονται με τη θάλασσα (ιστορία, μυθολογία, ποίηση, λογοτεχνία, εικαστικές τέχνες) (άλλοι στόχοι/ διαθεματικότητα, επίπ. 5).

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Γ. Μαρκόπουλου: Θαλασσογραφία. Δ. Σαββόπουλου: Μια θάλασσα πλατιά. Μ. Χατζιδάκι: Θάλασσα πλατιά. Cl. Debussy: Ο βυθισμένος καθεδρικός ναός (La cathédral englouté), Η θάλασσα (La Mer), Καθρεφτίσματα του νερού (Reflets de l'eau), F. Mendelssohn: Εισαγωγή "Εβρίδες", Μ. Ravel: Παιχνιδίσματα του νερού (Jeux d'eau), N. Rimsky-Korsakov: Σεχεραζάντ, έργο 35, C. Saint-Saëns: Ενυδρείο (Το καρναβάλι των ζώων), R. Vaughan-Williams: Η Συμφωνία της θάλασσας (Sea Symphony).

Η΄ ΕΝΟΤΗΤΑ:
ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ
1 γ. Το νερό

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΑ					
Επίπεδο	1	2	3	4	5
Ακρόασης			*	*	
Εκτέλεσης	*			*	*
Σύνθεσης					*
Άλλοι					*

ΠΟΡΕΙΑ

1. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μουσική και Κίνηση. Ένα παιχνίδι φαντασίας. Οι μαθητές σε δύο ομάδες (η δεύτερη ομάδα να αποτελείται μόνο από 2-4 μαθητές) να δημιουργήσουν κίνηση σε δοσμένη ιστορία (άλλοι στόχοι/κίνηση, επίπ. 5) στη μουσική "Ατμόσφαιρες" του György Ligeti (ακρόαση, επίπ. 4) (βλ. Τ. Ε.).

1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί αν οι μαθητές χρησιμοποιούν τη φαντασία τους, για να δημιουργήσουν κατάλληλη κίνηση σε δοσμένη φανταστική ιστορία

2. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Σολφέζ, ενορχήστρωση και ακρόαση. Οι μαθητές τραγουδούν με τις νότες (σολφέζ) το βασικό θέμα της "Βαρκαρόλας" του Ζακ Όφφενμπαχ (εκτέλεση, επίπ. 3) και εκτελούν (εκτέλεση, επίπ. 4) με μουσικά όργανα την ενορχήστρωση. Στη συνέχεια, γίνεται ακρόαση (ακρόαση, επίπ. 3) του έργου (διάρκεια: 3':25") και δίδονται πληροφορίες για το έργο (βλ.Β.Μ.).

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός, διαπιστώνει αν οι μαθητές (α) έχουν τις κατάλληλες δεξιότητες για να εκτελέσουν την ενορχήστρωση και (β) αν μαθητές ακούν με προσοχή και κατανοούν τη μουσική.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργική Εργασία. Οι μαθητές εργάζονται στις ομάδες τους στα θέματα που είχαν επιλέξει στο προηγούμενο μάθημα. Κάνουν αλλαγές στη σύνθεσή τους και διορθώσεις. Προσθέτουν κίνηση, ήχους από τον Η.Υ. και γενικά νέο υλικό σύμφωνα με τις νέες εμπειρίες που απέκτησαν (**σύνθεση, επίπ.5**). Παρουσιάζουν την εργασία τους στην υπόλοιπη τάξη και την αξιολογούν (βλ. Τ. Ε. Άλλοι στόχοι/αξιολόγηση, επίπ.5).

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτικός ελέγχει αν οι μαθητές έχουν αφομοιώσει τα νέα στοιχεία που διδάχτηκαν στο μάθημα και τα χρησιμοποιούν στη δημιουργική τους εργασία για να την τελειοποιήσουν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

G. Handel: Μινουέτο, Bourrée, Χόρνπαϊπ (Hornpipe) (Μουσική των Νερών).

O. Respighi: Πηγές της Ρώμης (Fountains of Rome), B. Smetana: "Μολδάβας" (Die Moldau) (Η Πατρίδα μου/Ma Vlast).

Η΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ 1 δ. Το Νερό

Ο εκπαιδευτικός να καθοδηγήσει τους μαθητές του στην τελική παρουσίαση.

- Η τελική παρουσίαση μπορεί να γίνει στην τάξη ή στο θέατρο του σχολείου.
- Θα μπορούν να την παρακολουθήσουν οι μαθητές της συγκεκριμένης τάξης ή/και οι γονείς τους, άλλα τμήματα του σχολείου, καθηγητές άλλων μαθημάτων του σχολείου ή όλο το σχολείο.
- Στην τελική παρουσίαση, η κάθε ομάδα μαθητών μπορεί να στολίσει με το δικό της τρόπο την τάξη/αίθουσα/θέατρο, με διάφορα έργα τέχνης, με μοτίβα νερού κ.ά.
- Μπορούν να προσφερθούν δροσιστικά ποτά/ κρέμες με νερό (νερό, χυμοί, πάγος, μαχαλεπί κ.λπ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- www.moec.gov.cy/ Μέση Εκπαίδευση/Εκπαιδευτικό Υλικό/Μουσική
- Αβέρωφ, Γεώργιος Α. «Τα Δημοτικά Τραγούδια και οι Λαϊκοί Χοροί της Κύπρου» Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου, Λευκωσία, 1989.
- Αβέρωφ, Έφη «Εισαγωγή στην Οργανογνωσία», Φίλιππος Νάκας, 1992. ISBN 960-290-117-9
- Αχιλλεύδης, Χριστόδουλος «Μουσικές Ακροάσεις Σχολών Μέσης Εκπαίδευσης» (Βοήθημα για τον Καθηγητή Μουσικής), Υπουργείο Παιδείας, Λευκωσία, 1976.
- Αχιλλεύδης, Χριστόδουλος, Κουτσουπίδου Μαρία, Σκορδή Μάρω, Σίταρος Λέανδρος, Γεωργίου Χαράλαμπος, «Στοιχεία θεωρίας της μουσικής μέσ' απ' τη μελωδία» Τόμος Α', Τόμος Β'. Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Λευκωσία, 1986.
- «Δημοτικά Τραγούδια», Εκδόσεις Γαϊτάνου, Αθήναι.
- Θεοφιλόπουλος, Γεώργιος «Δημοτικά Τραγούδια Νο2», Μουσικός Οίκος Γ. ΝΑΚΑΣ, Αθήναι,
- «Εισαγωγή στη Μουσική» Α' Γυμνασίου, Έκδοση συντομευμένη, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα, 1995, ISBN 960-06-0014-2
- Καλαθά, Κώστα «Σουίτες και Χοροί», Έκδοση Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Λευκωσία, 1979.
- Καλομοίρης, Μανώλης, «Τα θεωρητικά της Μουσικής, Τεύχος πρώτο. Στοιχειώδης Θεωρία», Μουσικός Εκδοτικός Οίκος ΜΙΧΑΗΛ ΓΑΪΤΑΝΟΥ, Στοά Αρσακείου, 10, 10564 Αθήνα, 1991.
- Καλομοίρης, Μανώλης, «Τα θεωρητικά της Μουσικής Αρ. 6 ΟΡΓΑΝΟΓΝΩΣΙΑ», Μουσικός Εκδοτικός Οίκος ΜΙΧΑΗΛ ΓΑΪΤΑΝΟΥ, Στοά Αρσακείου, 10, Αθήναι 1957.
- Κανακάρης, Γεώργιος, «Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια», Μουσικός Εκδοτικός Οίκος Φίλ. ΝΑΚΑ, Αθήναι,
- Καραγιώργης Ευαγόρας, «Το ελληνικό τραγούδι του 20ού αιώνα. Μια διδακτική προσέγγιση για το λύκειο». Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Μέση Εκπαίδευση, 2001.
- Κασσιανός Χρ. Κωσταντίνος, «Η Θεία Λειτουργία και Εκλεκτοί Βυζαντινοί Ύμνοι», Εκδόσεις Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου, Λευκωσία, 1999.
- Κουτσουπίδου, Μ., Καραγιώργης, Ε., Ιωάννου, Μ. «ΜΟΥΣΙΚΗ Ι» Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Λευκωσία, 1996, ISBN 9963-0-4251.
- Κουτσουπίδου, Μ., Καραγιώργης, Ε., Ιωάννου, Μ. «ΜΟΥΣΙΚΗ ΙΙ» Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Λευκωσία, 1998, ISBN 9963-0-4302-Χ.
- Κουτσουπίδου, Μ., Σκορδή, Μ., Σίταρος, Λ. και Γεωργίου, Χ. «Στοιχεία θεωρίας της μουσικής μεσ' απ' τη μελωδία, τόμος Α», Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Λευκωσία, 1986. ISBN 9963-0-4012-8/9963-0-4013-6

- Κουτσουπίδου, Μ., Σκορδή, Μ., Σίταρος, Λ. και Γεωργίου, Χ. «Στοιχεία θεωρίας της μουσικής μεσ' απ' τη μελωδία, τόμος Α», Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Λευκωσία, 1986. ISBN 9963-0-4012-8/9963-0-4014-4.
- Κουτούλας, Αστέρης. «Ο Μουσικός Θεοδωράκης», εκδ. «Νέα σύνορα» -Α. Α. Λιβάνη Αθήνα 1998 σ. 61.
- Κρουστόφωνο, Μουσικό Εργαστήρι Κρουστών, Σεμινάρια Μουσικό Παιχνιδοθέαμα: «Maalyboo».
- Λογοθέτης, Γιώργος, «Μίκης Θεοδωράκης. Θρησκεία μου είναι η Ελλάδα». Εκδόσεις Άγκυρα, 2004. ISBN 960-422-095-0
- «Τα Νησιώτικα», Εκδόσεις ΝΑΚΑΣ, Αθήνα.
- Παπαζαρής, Αθανάσιος, «Μουσική Μάθηση και Εκπαίδευση», Παπαζήση Αθήνα, 1999.
- Σκορδή, Μ. "Ντο, Ρε, Μι, Φα, Σολ ...Μουσικό Ταξίδι Ξεκινώ", Έκδοση Ιδρύματος "Λητώ Παπαχριστοφόρου", Λευκωσία, 2010. ISBN 978-9963-9592-0-4
- Σπυριδάκη, Γ.Κ. και Περιστερή, Δ.Σπ. «Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια» Τόμ. Γ', Δημοσιεύματα του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, αρ. 10, εν Αθήναις, 1968
- Σταυρίδης Μιχάλης «Μουσική Αγωγή και Παιδεία», Gutenberg, 2001, ISBN 960-010905-2
- Σταυρίδης Μιχάλης «Μουσικό Εργαστήρι» (5 βιβλία μαθητή) Αθήνα, Gutenberg, 1994, Κ.Α. 105301
- Σταυρίδης Μιχάλης «Η Μουσική στην Εκπαίδευση», Gutenberg, 2001, Κώδ. Καταχ. 105307
- Σταυρίδης, Μιχάλης και Ολυμπίου Ρίτα «Η Μουσική και ο Κόσμος της», Λευκωσία, 1990 ISBN 9963-7766-0-4
- Συμεωνίδου, Αλέκα. «Λεξικό Ελλήνων Συνθετών» Εκδοτικός Οίκος Φίλιππος Νάκας, 1995.
- Τσαντίλας, Σπύρος «16 Δημοτικά Τραγούδια», Ηλ. Ρωμαίος, Αθήναι.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΣ ΛΕΞΙΚΑ

- Καλογερόπουλος, Τάκης «Το Λεξικό της Ελληνικής Μουσικής. Από τον Ορφέα έως σήμερα», ΔΙΟΝ. ΠΑΛΛΕΛΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε., Αθήνα, 1998, ISBN 960-7555-06-6-12-0.
- Μπαμπινιώτης, Γεώργιος «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας», Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα, 1998.
- Arnold, Denis (general editor), "The New Oxford Companion to Music". Oxford University Press, 1983. ISBN 0-19-3113116-3.
- Barlow, Harold and Morgenstern Sam: A Dictionary of Musical Themes. London Ernest Benn Limited, 1967. ISBN 0-510-35501-3
- Kennedy, Michael: «Λεξικό της Οξφόρδης», επιμ. Καλογερόπουλος, Τ., Εκδόσεις ΠΑΛΕΛΗ, 1989, ISBN 960-85226-1-7-3-3.

- The New Grove Dictionary of Music and Musicians, edit. By Stanley Sadie, MacMillan Publishers Company, 1980, ISBN 0-333-23111-2.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alevisos, Ted and Susan «Folk Songs of Greece», U.S.A., OAK Publications, 1968, No 68-8927
- Britten, Benjamin and Holst, Imogen: «Music for Recorders», Boosey and Hawkes.
- Bennett, Roy Fortissimo (κεφ. 18 Ηχος) (Cambridge: Cambridge University Press, 1996). Κεφάλαιο 29.
- Bennett, Roy, "Instruments of the Orchestra" (Cambridge University Press, 1991, ISBN 0 521 298148
- Bennett, Roy Enjoying Music. Longman Group Ltd, 1978, (Bks 1, 2, 3)
- Bennett, Roy Contemporary Music, Longman, 1983, Group Limited.
- Bennett, Roy History of Music, Cambridge Assignments in Music, Cambridge University Press, 1987, ISBN 0 521 33681 3.
- Bolkovac, Edward and Johnson, Judith: «150 Rounds for Singing and Teaching». Boosey & Hawkes, 1996, ISBN M-051-808601.
- Brown, J.E. Maurice The New Grove SCHUBERT, Papermac, 1982
- Burnett, Moyra and Alcock Janey: «A Song to Sing», University of London Press, 1955.
- Burnsed, Vernon C. Ph.D "The Classroom Teacher's Guide to Music Education", Charles C. Thomas Publisher, Springfield, Illinois, U.S.A., 1993, ISBN 0-398-05837-7.
- Carter, David "Inside Music I. Structures. A practical approach to developing composing, performing and listening skills for GCSE". Faber Music, 1991. ISBN 0 571 51235 6.
- Curriculum and Assessment in Scotland "Expressive Arts".
- Dodds, George: Voice placing and training exercises. A complete and careful graded series of progressive exercises for the production and cultivation of the singing voice. Oxford University Press, 1969, ISBN-10: 0193221411
- Godinho, Josi Από τα σεμινάρια για τους καθηγητές Μουσικής, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2002), Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, (2008).
- Heisler, Kerry: «Strictly Warm-Ups, Vo. 1» Choral Resource, Canada, ISBN 0-9738446-0-4
- Holst, Imogen: «Duets for Descant Recorders. Twenty Five Practical Lessons for the Beginner», Boosey and Hawkes, 17640.
- Hosier, John «Instruments of the Orchestra introduced by Yehudi Menuhin », Oxford University Press, 1976. ISBN 0 19 321352 4

- Hunt, Peter Voiceworks (Oxford: Oxford University Press, 2001) σελ. 33
- Making Music, Grade 8, Teacher's Edition: Silver Burdett
- McLeish Kenneth and Valerie: "The Oxford First Companion to Instruments of the Orchestras", Oxford University Press, 1991, ISBN 0 19 321435 0.
- Machlis, Joseph- Forney, Kristine Η Απόλαυση της Μουσικής, (Αθήνα: Εκδόσεις Fagotto, 1996), μετάφραση: Δημήτρης Πυργώτης
- McNicol, Richard "Music Explorer Project Book. 24 creative classroom projects", Oxford University Press, 1996. ISBN 0 9528934 0 1.
- McNicol, Richard "Sound Inventors. 32 creative music projects for the junior classroom", Oxford University Press, 1992. ISBN 0 19 321432 6.
- Michels, Ulrich: «Άτλας της Μουσικής, Τόμος Ι, Τόμος ΙΙ», μετ. Μόσχος, Κ., Βλαχόπουλος Π., Φίλιππος Νάκας, 1995, ISBN 960-290-261-2
- Music in the National Curriculum, England, DFE Department of Education.
- Nash, C. Grace and Rapley, Janice "Music in the Making", Alfred Publishing Co., Inc. 1990. ISBN 0-88284-448-2.
- Nash, C. Grace "Creative Approaches to Child Development with Music, Language and Movement. Incorporating the Philosophies and Techniques of Orff, Kodaly and Laban" Alfred Publishing Co., Inc., 1974 ISBN 0 99284-014-2.
- Newmann, Grant "Teaching Children Music. Fundamentals of Music and Method", Wm. C. Brown Publishers, Dubuque Iowa, 1989. ISBN 0-697-03644-8.
- Paynter, J. & Aston, P. «Sound and Silence», Cambridge University Press, 1970.
- Paynter, J. «Music in the Secondary School», Cambridge University Press, 1982.
- Paynter, J. «Sound and Structure», Cambridge University Press, 1992.
- Paynter, John "All Kinds of Music. No 1 Voices", Oxford University Press, 1976, ISBN 0 19 321507 1.
- Paynter, John "All Kinds of Music. No 3 Sound Machines", Oxford University Press, 1976, ISBN 0 19 321509 8.
- Reed, John SCHUBERT, J.M.Dent & Sons Limited, 1987
- Rees, Ann: A Ladybird Book of Musical Instruments. Ladybird Books Ltd, 1966. Series 662.
- Sturman, Paul: "Musical Instruments", Longman, 1989, ISBN 0-582-33163-3.
- Swanwick, Keith, «Musical Knowledge: Intuition, Analysis and Music Education», London: Routledge, 1994.
- Swanwick, Keith, «Music, Mind and Music Education», London: Routledge, 1988.
- Swanwick, Keith, «Teaching Music Musically», London: Routledge, 1999.
- Swanwick, Keith, «A Basis for Music Education», London: NFER-NELSON, 1991. ISBN 0 85633 180 5.

- Swanwick, Keith and Taylor Dorothy "Music. Developing the Music Curriculum in Secondary Schools", Batsford Academic and Educational Ltd, London, 1982. ISBN 0 71 34 4065 1.
- Winters, Geoffrey and Williams, D.E.Parry: «A Music Course for Students», Oxford University Press, 1986 ISBN 1 9 321 840 2.

ΠΑΡΤΙΤΟΥΡΕΣ

- Θεοδωράκη, Μίκη «Άξιον Εστί», Εκδόσεις Φίλιππου Νάκα, Αθήνα,
- Böhm, Anton & Sohn in Augburt 5371 - A. Sanctus - «Άγιος» Από τη Γερμανική Λειτουργία του Φραντς Σούμπερτ bearbeitet von Josef Gruber.
- Britten, Benjamin: "Noye's Fludde", opus 59 (full score), Boosey & Hawkes, 1958. B & H 18487.
- Dvorzak: Sonatina op 1 00 για βιολί και πιάνο, Lengnick & co., Ltd
- The Norton Scores, Vol I, edited by Kristine Forney, W.W.Norton & Company, New York, London, 1999, ISBN 0-393-97341-7
- Prokofiev: Peter and the Wolf, op.67, Kalmus & Co., Inc.
- Saint-Saens: The Carnival of the Animals, Dover Publicatins, Inc.

Πηγές Εικονιστικού Υλικού

Το εικονιστικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε στο διδακτικό πακέτο της Α΄ Γυμνασίου, αντλήθηκε από το διαδίκτυο. Τα σκίτσα φιλοτέχνησε ευγενώς ο κ. Σπύρος Αντωνέλλος.

ΑΚΡΟΑΣΕΙΣ

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ

1. Διάλογοι στην ήπειρο του ρυθμού

1. Παραδοσιακό Κένυας: Kikamba
Album - 'Tribal Dance from East Africa'
©2006 ARC Music Productions (EUCD1721)

2. Μουσικοί διάλογοι και αντίφωνα

2. Βυζαντινό: "Τais πρεσβεΐαις της Θεοτόκου"
© Δεν χρειάζεται - Ηχογράφηση Μουσικού Λυκείου Λεμεσού
3. J.S. Bach: "Ω θεία κεφαλή" ("O Haupt Voll Blut und Wunden" από το ορατόριο "Πάθη κατά Ματθαίον")
©2008 Linn Records (LC11615)
4. F. Schubert: Wiegenlied (Schlafe, Schlafe)
©1997 EMI Records Ltd.
5. J. Rutter: "Come Down O Love Divine" (Anthem για διπλή χορωδία)
©NAXOS
6. C. Orff: "Swaz hie gat umbre - Chume, chum geselle min"
("Carmina Burana").
©1985 Polydor International GmbH, Hamburg (415 136-2)
7. Παραδοσιακό Ηπειρώτικο: "Αλησμονώ και χαίρομαι"
©1992 Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής "Δόμνα Σαμίου" (2109330556)

3. Ανακαλύπτω τη φωνή

8. L. Berio: Sequenza III για γυναικεία φωνή
©1991 WERGO Schallplatten GmbH, Mainz, Germany (LC0846)
9. G. Crumb: "El niño busco su voz" (Ancient voices of children)
©1975 for Elektra/Asylum/Nonesuch Records (9 79149-2)

4. Τα χρώματα των ήχων

10. B. Britten: Young Person's Guide to the Orchestra (αρχή)
©1991 HNH International Ltd.
11. W.A. Mozart: 1η κίνηση "Allegro" ("Eine kleine Nachtmusik")
©1983 Polydor International GmbH, Hamburg (445 555-2)/
(LC0173)
12. Ι. Ξενάκης: "Ψάπφα"
©Δεν υπάρχουν πληροφορίες
13. P.I. Tchaikovsky: "Valse. Moderato" ("Serenade for String Orchestra" in C Major Op. 48/II).
©2001 DECCA International
14. E. Varése: "Ionisation"
©1998 Decca Music Group Limited
15. Ι. Albeniz: Tango aus "Espana" Op. 165 Nr. 2
©2000 DECCA Music Group Limited
16. E. Grieg: Waltz (Lyric Pieces Op.12)
©1989 Academy Sound and Vision Ltd.

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ**1 α. Επιμένω Μουσικά 1**

17. The Tokens: "The lion sleeps tonight"
© Sony Music Canada
18. G. Bizet: Carillon (Suite No.1 "L' Arlessienne")
© 1993 HNH International Ltd. DILLONS
19. C. Saint-Saens: "Ο κύκνος" (Το καρναβάλι των ζώων)
© 1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
20. Z. Kodaly: "Το Βιεννέζικο μουσικό ρολόι" (Σουίτα "Χάρυ Πιάνος")
©2010 DECCA
21. Β. Παπαθανασίου: 1492 Conquest of Paradise
© 1992 Warner Music Ltd.
22. L. van Beethoven: "Für Elise", Bagatelle in A minor
©2007 Deutsche Grammophon

1 β. Επιμένω Μουσικά 2

23. Opus: "Live is Life"
© 1985 Polydor
24. M. Nyman: Songs for Tony, 1η κίνηση
© Δεν υπάρχουν πληροφορίες
25. Β. Παπαθανασίου: 1492 Conquest of Paradise
© 1992 Warner Music Ltd.
26. C. Coreia: Children's Songs, Song No 6
©2008 ECM Records GmbH
27. G. Holst: Άρπς, ο θεός του πολέμου ("Mars, the bringer of war", 1η κίνηση Allegro από τη Σουίτα "Οι Πλανήτες")
© 1990 Deutsche Grammophon
28. J.S. Bach: "Ω θεία κεφαλή" ("O Haupt Voll Blut und Wunden" από τα "Πάθη κατά Ματθαίον")
©2008 Linn Records (LC1 16 15)
29. H. Purcell: Rondeau (Abdelazer)
©2004 DECCA L'oiseau-LYRE
30. Α. Μαχαιρίτσα: "Έλα ψυχούλα μου"
©2007 Minos-EMI S.A.
31. G. Pierné: "Εμβατήριο των μικρών μολυβένιων στρατιωτών" (Marche des petits soldats de plomb op. 14 No6)
©(remasterise en 2008) from Myleene's Music for Mothers by Myleene Klaas

2 α. Μουσική σε πέντε τόνους 1

32. A. Dvorak: Largo, 2η κίνηση (Συμφωνία σε μι ελάσσονα, No.9, op.95 του "Νέου Κόσμου")
©2000 Centurion Music Ltd.
33. Παραδοσιακό Ιαπωνίας: Sakura (με το έγχορδο μουσικό όργανο "Pipa")
©Δεν υπάρχουν πληροφορίες
34. Παραδοσιακό Σκωτίας: "Mhairi's Wedding" Pipes and drums from Scotland. Music around the world
© 1995 Galaxy Music Ltd.

35. Παραδοσιακό Ηπειρώτικο: Γιάννη μου το μαντήλι σου
©1992 Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής "Δόμνα Σαμίου" (2109330556)
36. Παραδοσιακό Ιαπωνίας: Sakura (με το έγχορδο μουσικό όργανο "Pipa")
©Δεν υπάρχουν πληροφορίες
37. Παραδοσιακό Ινδιάνων Αμερικής: Χορός των πνευμάτων (της Ινδιάνικης φυλής Northern Cherokee)
©2006 Luxury Multimedia Ltd.

2β. Μουσική σε πέντε τόνους 2

38. Παραδοσιακό Σκωτίας: "Iona boat song" Iona Abbey Album
©2005 Label Scotdisc
39. C. Debussy: Jimbo's Lullaby
©1971 Polydor International GmbH, Hamburg
40. M.Ravel: Ασχημούλα, η πριγκίπισσα των παγόδων ("Laideronnette, Imperatrice des pagodas" από τη σουίτα μπαλέτου "Η μάνα μου η χίνα")
©1994 ERATO CASCAVELLE

3. Ανεβαίνω τη σκάλα

41. Rodgers και Hammerstein: "Do-Re-Mi" (The Sound of Music/ Η μελωδία της ευτυχίας)
©1965 RCA Records
42. L. van Beethoven: "Für Elise", Bagatelle in A minor
©2007 Deutsche Grammophon
43. C. Saint-Saens: "Πρόσωπα με μεγάλα αυτιά" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
44. C. Saint-Saens: "Χελώνες" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
45. J. Offenbach: Can Can (Ο Ορφέας στον Άδη)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)

Γ' ΕΝΟΤΗΤΑ.

As κάνουμε μια επανάληψη (1)

46. G. Holst: Άρπς, ο θεός του πολέμου ("Mars, the bringer of war", 1η κίνηση Allegro από τη Σουίτα "Οι Πλανήτες")
©1990 Deutsche Grammophon
47. C. Saint-Saens: "Πρόσωπα με μεγάλα αυτιά" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
48. C. Saint-Saens: "Ο Ελέφαντας" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
49. C. Saint-Saens: "Ο Κούκος" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
50. C. Saint-Saens: "Πουλιά που πετούν" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
51. Παραδοσιακό Κορέας: Arirang
©Δεν υπάρχουν πληροφορίες

52. Παραδοσιακό Ηπειρώτικο: Γιάννη μου το μαντήλι σου
©1992 Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής "Δόμνα Σαμίου" (2109330556)
53. L. Mozart: Allegro 1η κίνηση (Συμφωνία των παιχνιδιών)
© δεν υπάρχουν πληροφορίες
54. M. Ravel: Bolero
©1986 Editions Costallat

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ

1. Μουσική σε δύο χρόνους

55. Ν. Σκαλκώτα: Ηπειρώτικος (Πέντε Ελληνικοί χοροί για έγχορδα)
©Apollo Classics
56. Μ. Θεοδωράκη: Finale (μπαλέτο "Zorba the Greek")
©2004 DECCA Music Group Ltd.
57. L. van Beethoven: Allegretto, 2η κίνηση (Συμφωνία αρ.7)
©2007 Deutsche Grammophone
58. Β. Τσιτσάνης: Φραγκοσυριανή
©2002 MINOS-EMI (700382)
59. G. Verdi: "La donna e mobile" (όπερα "Rigoletto")
©2007 DECCA Music Group Ltd.
60. Κυκλαδίτικο τραγούδι του Γάμου. Γιάννης Πάριος, "Τα νησιώτικα"
©MINOS-EMI
61. Κερκυραϊκός χορός (ρούγα)
©MINOS-EMI
62. G. Bizet: Αλλαγή φρουράς ("Les Dragons d'Alcala", Carmen Suite)
©2010 Firenze City Magazine sas (AUD093)
63. Σπύρου Ολλανδέζου / Πάνου Θεοδωρίδη: Το γελεκάκι που φορείς
© LYRA (3401176)
64. Ν. Σκαλκώτα: Κλέφτικος (Πέντε Ελληνικοί χοροί για έγχορδα)
© Apollo Classics
65. P.I. Tchaikovsky: "Χορός των φλάουτων" (Σουίτα μπαλέτου "Καρυθραύστης")
©2007 TELARC Διάρκεια: 20"Α, Β στη σειρά

2.Α,Β.Στη Σειρά

66. J.S. Bach: Badinerie
©2001 ASTREE
67. G. Handel: Coro (Σουίτα των νερών/"Water Music")
©1974 EMI Classics for pleasure
68. Β. Bartok: Allegro, No 1 (Παιδικά κομμάτια για πιάνο)
©1995 Eroica Classical Recordings
69. P.I. Tchaikovsky: Trepak (Σουίτα μπαλέτου "Καρυθραύστης")
© 2007 TELARC
70. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Σαμιώτισσα
© LYRA (0222)
71. Παραδοσιακό Ουγγρικό τραγούδι: Ungaresca (Pandur, pandur andanduri)

© CFP 4384 Stereo Classics for pleasure

3. Τι-κε-τα-κε

72. N. Rimsky-Korsakov: "Το πέταγμα της άγριας μέλισσας" (από την όπερα "Ιστορία του Τσάρου Σαλτάν")
© Classics FM 128
73. Μ. Σουγιούλ: "Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά"
© Columbia (2J048-70334)
74. C. Saint-Saens: "Ο κύκνος" (Το καρναβάλι των ζώων)
© 1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
75. Παραδοσιακό Κυπριακό τραγούδι: Τηλλυρωτίσσα
© 2002 ΜΟΥΣΑ Μουσικές Παραγωγές
76. C. M. von Weber: Χορωδιακό των κυνηγών (από την όπερα "Ελεύθερος σκοπευτής")
©1998 Deutsche Grammophon

4. Μουσική σε κύκλο

77. Z. Kodaly: "Το Βιεννέζικο μουσικό ρολόι" (από τη σουίτα "Χάρυ Γιάνος")
©2010 DECCA
78. J. Haydn: Ροντό (Rondo), 3η κίνηση (Κοντσέρτο για τρομπέτα σε Μι ύφεση μείζονα)
©2008 EMI Classics

Ε' ΕΝΟΤΗΤΑ

1 α. Ταξίδι στο παρελθόν 1

79. F. Schubert: Δόξα στ' όνομά Του ("Zum Sanctus", από τη Γερμανική Λειτουργία)
© 1988 SUNSET-FRANCE (LC8190)
80. Rodgers και Hammerstein: Edelweiss (Η μελωδία της Ευτυχίας/
The sound of music)
©1965 RCA Records
81. Μ. Σουγιούλ: Άστα τα μαλλάκια σου
© Melody Bonus (ML2521)
82. C. Saint-Saens: "Πιανίστες" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
83. Ανώνυμου: Ρομάντζα
© FAVORITE (423 786-2)
84. Λ. Κελαϊδόνη: Θερινά Σινεμά
© CAPITOL (09 364 984 23)

1 β. Ταξίδι στο παρελθόν 2

85. P.I. Tchaikovsky: "Εμβρατήριο" (Σουίτα Μπαλέτου "Καρυοθραύστης")
©2007 TELARC Διάρκεια: 20".
I. Tchaikovsky: "Κινέζικος χορός" (Σουίτα μπαλέτου "Καρυοθραύστης")
©2007 TELARC
86. P.I. Tchaikovsky: "Χορός της ζαχαρένιας νεράιδας" (Σουίτα μπαλέτου "Καρυοθραύστης")
©2007 TELARC

87. P.I. Tchaikovsky: "Τρέπακ" (Σουίτα μπαλέτου "Καρουοθραύστης")
©2007 TELARC

2. Στη χώρα του παραμυθιού

88. E. Grieg: Στο παλάτι του βασιλιά του βουνού (σουίτα "Πιέρ Γκυντ")
©1972 Polydor International GmbH, Hamburg, Διάρκεια: 20"
89. C. Saint-Saens: "Καγκουρώ" (Το καρναβάλι των ζώων)
©1987 EMI Pathe Marconi S.A. (France)
90. Johann και Josef Strauss: "Pizzicato Polka"
©1980 DECCA
91. J. Brahms: Ουγγρικός χορός, Αρ.5
©1981 Phonogram International B.V.
©1983 Philips
92. "Καλίγκα" (The Red Army Choir)
©2001 SILVA

ΣΤ' ΕΝΟΤΗΤΑ

1 α. Χορεύω ελληνικά 1. Καλαματιανός

93. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Μήλο μου κόκκινο (Μαρίζα Κωχ)
© Studio KONTOS
94. Ν. Σκαλκώτα: Καλαματιανός (36 Ελληνικοί χοροί)
©2002 BIS Records AB
95. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Μαντήλι Καλαματιανό
©2006 FM Records
96. Μ. Χατζιδάκι: Καλαματιανός (Για μιά μικρή αχιβάδα)
© UNIVERSAL
97. Α. Μπαλτά: Andante Dolente (Κυπριακή σουίτα για βιολί και πιάνο)
© Απο την δισκοθήκη του συνθέτη

1 β. Χορεύω ελληνικά 2. Τσάμικος

98. Δ. Σαββόπουλου: Τσάμικο
© 1997 PolyGram Records S.A. (Greece)
99. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Κάτω στου βάλτου
© EMI REGAL (034-70762)
100. Ν. Σκαλκώτα: Τσάμικος (36 Ελληνικοί χοροί)
© BIS Records AB
101. Μ. Θεοδωράκη: Δοξαστικό (Άξιον Εστί)
© MINOS-EMI
102. Μ. Χατζιδάκι: Τσάμικος (Για μιά μικρή αχιβάδα)
© UNIVERSAL
103. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Ένα νερό κυρα Βαγγελιώ
©1995 Polygram Records S.A. (Greece)
104. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Ένας απτός καθότανε
© ([AR518] DS 133 /07)
105. Κυκλαδίτικο τραγούδι του γάμου
Γιάννης Πάριος "Τα νησιώτικα"
© MINOS-EMI
106. Β. Τσιτσάνη: Συννεφιασμένη Κυριακή

- © 2003 Minos-EMI, Parlophone (ΑΕΠΙ Set No 724359819020)
 107. Μ. Χατζιδάκι: Ο Μύθος
 © Fidelity (514 707-2)

2. Χορεύω ευρωπαϊκά. Βαλς

108. J. Strauss II: Στον ωραίο γαλάζιο Δούναβη
 © 1979 DECCA

Ζ΄ΕΝΟΤΗΤΑ

1 α. Ας κάνουμε μια επανάληψη (2)

109. G. Bizet: Εισαγωγή (όπερα "Κάρμεν")
 © 1963 The Decca Record Company England
 110. J. Strauss I: Loreley-Rheine-Klange
 © 1979 DECCA
 111. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Σαμιώτισσα
 © LYRA (0222)
 112. Μ. Χατζιδάκι: Ο Μύθος
 © Fidelity (514 707-2)
 113. Μ. Θεοδωράκη: Finale (από το μπαλέτο "Zorba the Greek")
 © 2004 DECCA Music Group Ltd.
 114. J. Brahms: Ουγγρικός χορός Αρ.5
 © 1981 Phonogram International B.V.
 © 1983 Philips
 115. J. Haydn: Andante, 2η κίνηση (Συμφωνία της Εκπλήξεως)
 © 1995 Amadis
 116. Παραδοσιακό Ελληνικό τραγούδι: Καράβι-Καραβάκι
 © Mercury (558228 2)
 117. Μ. Θεοδωράκη: Βασίλειψες αστέρι μου (Επιτάφιος)
 © Musurgia Graeca/MBI

Η΄ΕΝΟΤΗΤΑ

1 α. Πρότζεκτ: Το νερό

118. M. Ravel: Jeux d'eau
 © ERATO
 119. L. van Beethoven: Καταιγίδα, 4η κίνηση (Συμφωνία αρ.6
 "Ποιμενική")
 © 2007 Deutsche Grammophon

1 β. Πρότζεκτ: Το νερό-θάλασσα

120. E. Grieg: "Η επιστροφή του Πέερ Γκυντ" (σουίτα αρ.2 "Πέερ Γκυντ")
 © 1972 Polydor International GmbH, Hamburg
 121. Σ. Σπανουδάκη: Θάλασσα
 © 1992 Sony Music Entertainment (Greece) A.E. / ΑΚΤΗ

1 γ. Πρότζεκτ: Το νερό

122. J. Offenbach: Barcarolle (Gaité Parisienne, 7)
 © EMI Classics
 123. G. Ligeti: Atmosphères
 © 1963 Universal Edition Wien

ΚΟΛΟΦΩΝΑΣ

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.